

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

3

Marco-André Hamelino rečitalis Vilniaus festivalyje

6

Klaipėdos tarptautinis teatro festivalis „TheATRIUM“

8

VDA baigiamųjų darbų paroda 2024

G. GRIGĖNAITĖS NUOTR.

Žygimanto Augustino (ne)retrospektyva „Garantija“ Vilniaus paveikslų galerijoje

11

Po „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų

12

Nauji filmai – „Hit Man“

Herojiškasis skambesys

Vilniaus festivalio koncerto „Trys herojai: Wagner, Liszt, Strauss“ atgarsis

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Birželio 7-osios vakarą Vilniaus festivalio scenoje su Nacionaliniu simfoniniu orkestru (meno vadovas Modestas Pitrenas) drauge grojo pianistas Yoavas Levanonas (Izraelis), dirigavo Victorienas Vanoostenas (Prancūzija). Paskelbta ir naujiena: šis dirigentas nuo ateinančio koncertų sezono trejiems metams taps pagrindiniu kviestiniu orkestro dirigentu. Ar jis tik padiriguos numatytus kūrinius, o gal sukurs epochos muzikos kultūrą atliepanti orkestro „aukso fondą“, gal įrašys naujų kūrinių plokšteles, gal parengs reprezentacines programas? Sužinosime rudenį.

Pirmą kartą šį dirigentą ir pianistą išvydau 2021 m., Mūzai Rubackytei pakvietus Vanoosteną diriguoti vieno iš VII Vilniaus fortepijono festivalio „Paryžietiški vakarai Vilniuje“ koncertų. Po to jis parengė dar kelias programas. Viena jų – 2023-ųjų Vilniaus festivalyje.

Kol kas matyti, kad dirigento veikla labai aktyvi. Jo pilna visur – Berlyne, Marselyje, Vienos „Musikverein“ salėje, Monrealio „Orchestre Métropolitain“, Briuselio filharmonijoje. Jis koncertavo su Frakfurto, Ciuricho, Lenkijos nacionalinio radijo simfoniniais ir Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestrais. Vanoostenas diriguoja, koncertuoja kaip pianistas solistas. 2015 m. išleido pirmąją kompaktinę plokštelę – įgrojo savo parengtas Debussy, Stravinskio, Duruflė, Saint-Saëns ir Ravelio kūrinių orkestrui fortepijono transkripcijas. Bendradarbiauja su Prancūzijos nacionaline televizija ir „Radio France“.

Lilyje užaugs Vanoostenas fortepijono studijas baigė Paryžiaus

Victorien Vanoosten, Yoav Levanon

D. MATVEJEVO NUOTR.

konservatorijoje, pas Micheli Béroffą. Dirigavimo pedagogų būryje ir Esa-Pekka Salonenas, ir moderniosios mokyklos mentoriai Peteris Eötvöšas, Pierre'as Boulezas. Jaunas dirigentas pelnė įvairių apdovanojimų, tarp kurių – Prancūzijos Respublikos ordinas už nuopelnus Prancūzijos kultūrai.

„Trijų herojų“ koncerto programoje – Richardo Wagnerio operos „Parsifalis“ uvertiūra, Ferruccio Liszto Pirmasis koncertas

fortepijonui ir orkestrui Es-dur bei Richardo Strausso simfoninė poema „Didvyrio gyvenimas“ („Ein Heldenleben“), op. 40.

Šį vakarą Wagnerio operos-misterijos „Parsifalis“ charakteris, nuotikos, temos uvertiūroje sklindėsi nuo pirmųjų garsų. Nepriekaištingas orkestro unisonas paruošė erdvę, tarsi sklindančią į nebūtį, į virpesių sklidiną ramybę. Dirigento

NUKELTA Į 2 PSL.

Herojiškasis skambesys

ATKELTA IŠ 1 PSL.

pasiūlytos prasmingos ilgos pauzės leido klausytojui tą ramybės būseną išlaikyti. Trimitai priminė kitus ope-ros tematinius pradus, sudrumstė mąslių būseną. Liejosi gražūs orkes-tro instrumentų dialogai. Jeigu kaž-kada dirigento Arthuro Nikischo būtų kas paprašęs ką nors padiriguoti be garso, tai jau dešimtame takte būtų buvę aišku, kokį kūrinį diriguoja, – toks tikslus buvo jo mostas. Vanoos-teno manualinė technika rodė jį ne-sant „prigimtiną“ dirigentą (jis yra pianistas-dirigentas), tačiau orkestrą jis vedė įkvepiančiai ir puikiai jausda-mas muziką.

Lisztas savo Koncertą fortepijonui rašė beveik 30 metų, dar po dvejų įvyko premjera: dirigavo Hectoras Berliozas, solistas buvo pats Lisztas. Legendinis kompozitoriaus-pianisto temperamentas, audringa roman-tiko prigimtis leidžia įsivaizduoti, koks tai galėjo būti šėlsmas prie fortepijono. Tarp bravūriškų ok-tavų girliandų spėja įsiterpti klar-netų, fleitų, fagotų soliniai išdaina-vimai. Talentingas jaunas pianistas Levanonas nesiblaškydamas rado kiekvienai oktavų girliandai savitą spalvą. Ilgi *arpeggio* taip pat paskam-binti ne mechaniškai, bet labai pro-tingai naudojant pedalą ir tiksliai ar-tikuliacijas, pavyzdžiui, frazes *non legato*, kurios tikrai teikė *quasi arpa* koloritą. Pedalu solistas neužtemdė ir kitokių faktūrų, tarkim, antroje dalyje gražaus, lengvai skriejančio oktavų *capricioso*.

Publikos negalėjo nesužavėti bi-sui paskambinta Paganini–Liszto „La Campanella“. Levanonas grojo

gėrėdamasis garsu, muzikaliai, bū-damas dėmesingas spalvai, pro-tingu tempu, džiugindamas tiksliais, lengvai bėgliais pasažais. Siurprizu tapo antras bisas: prie fortepijono sėdo ne tik solistas, bet ir... dirigen-tas! Graži pianistų išmonė.

Pagrindinis programos kūrinys – beveik valandą trunkanti Strausso simfoninė poema „Didvyrio gyve-nimas“. Dirigentui čia svarbios sa-vybės – intelektas ir įkvėpimas.

Šešių programinių dalių (be-veik visos *attacca*) simfoninės po-emos pradžioje pristatomas kūrinio „herojus“. Sėlina „didvyrio priešai“. Visus sugeba nuraminti didvyrio kompanionas smuiko solo pavidalu. O gal tai paties kompozitoriaus balsas?.. Šis bendražygis pirmiau-sia nori būti pamalonintas ir kurį laiką pasirodo esąs nepaklusnus, kol herojus galiausiai jį sutramdo. Naivokai skamba Strausso muzi-kai priskiriama programa. Tačiau jis sukūrė ir absoliučiosios, ir pro-graminės muzikos kūrinių.

Daugelio tyrinėtojų poema traktuota kaip Strausso autoportretas. „Kalbant apie mano herojišką gyve-nimą tenka priminti, kad aš, žinoma, nedalyvavau jokiuose mūšiuose, bet taikiuose kūriniuose galėjau išreikšti įvairias temas. Aš nesu didvyris. Nesu sukurtas mūšiu, man labiau patinka atsiriboti nuo minios, mėgautis ramybe ir tyla...“ – rašė kompozitorius. Tačiau jo gyve-nime būta kitokių kovų. Viešumoje Straussas buvo įsitraukęs į to meto muzikinius bei estetinius debatus, o savo vizionieriškuose kūriniuose

Yoavas Levanonas, Victorienas Vanoostenas ir Nacionalinis simfoninis orkestras

D. MATVEJEVO NUOTR.

orkestrinę muziką, vėliau ir muzi-kinį teatrą, pakreipė naujomis, neį-prastomis kryptimis. Strausso drąsa atsiskleidė su atsidavimu siekiant meninės savirealizacijos.

Norint poemoje galima įžvelgti susidūrimų, pergalės fanfarų, ko-vos azarto ir didvyrio maišto. Ta-čiau geriau jos klausytis kaip gry-nosios muzikos, išgirsti jos temas ir potemių, harmonijas, melodijų skrydžius, aistringus pokylius ir širdį glostančią sąskambių poetiką.

Svarbiausias uždavinys visiems atlikėjams – pateikti kūrinį tokį, kokį įsivaizdavo autorius. Šiam tikslui jis paliko daug pagalbininkų – nuorodų,

ženklų. „Siekite garso spalvos, pusto-nių kaitos“, – nevenė priminti au-torius. Vos viename partitūros pus-lapyje prie instrumentų grojamų frazių galima rasti daugybę paaiš-kinimų: ramiau, *accelerando*, aštriau, gyvastingai, vėl ramiai... Vanoosten-o vedamas orkestras siekė autoriaus pastabas išpildyti. Puikūs buvo uni-sonai, medinių pučiamųjų ansam-bliai. Fleitos tarsi iš tolo į salės erdvę atkako *stacatto-legato* deriniu. Vis-kas skambėjo ekspresyviai, bet ne-forsuotai. Tarsi įsiklausyta į Strausso mintį: „Muzikoje svarbu garsas, jo spalva. Neforsuokite, grokite tiksliai tai, kas parašyta.“ Aišku, įtampos

netrūko varinių instrumentų grupių atlikėjams, kurie čia labai svarbūs.

Ypač pagirtina orkestro kon-certmeisterė Rasa Vosyliūtė. Jos smuiko solo virto ekspresyviu, spalvingu monologu, kuriame iš-girdome įvairių emocijų: ir senti-mentalių, ir gyvybingų, ir meilių pajutimų.

Dirigentas Vanoostenas, Strausso partitūrą mokėdamas mintinai, stengėsi orkestrui suteikti muzika-vimo impulsų. Sėkmingai pasiekta neforsuota, plati dinaminė skalė, solistų susiklausymas, muzikinės minties gyvybingumas ir epizodų išbaigtumas.

Anonsai

Itališkas „Harmonijos so-das“ su Giovanni Anto-nini ir Giovanni Sollima

Į Lietuvą sugrįžta 1985 m. įkurtas „Il Giardino Armonico“ – vienu geriausių senosios muzikos kolek-tyvų pasaulyje tituluojamas ansam-blis, kurio repertuare vyrauja XVII ir XVIII a. kompozitorių kūriniai. Orkestras garsėja tiek savo koncer-tinėmis programomis, tiek operų pastatymais, yra nuolat kviečiamas į svarbiausius festivalius ir presti-žines koncertų sales. Birželio 16 d. ansamblis įsilies į 28-ojo Vilniaus festivalio programą ir Nacionalinės filharmonijos scenoje koncertuos su vadovu, solistu bei dirigentu Giovanni Antonini (šalamaja, iš-ilginė fleita) ir tarptautinio garso violončelininku bei vienu popu-liaariausių šiuolaikinių kompoz-iorių Giovanni Sollima.

Vilniaus festivalyje per pirmą kartą viešėsiantis ansamblis „Il Giardino Armonico“ jau spėjo užkariauti Lie-tuvos publikos širdis. Nenuostabu, juk beveik 40 metų gyvuojantis kolekty-vas pilnas žiūrovų sales sutraukia

Giovanni Antonini

D. MATVEJEVO NUOTR.

visame pasaulyje – publiką masina tiek „Il Giardino Armonico“ koncertiniai pasirodymai, tiek barokinių operų pa-statymai. Tarp žymiausių ansamblio parengtų operų – Claudio Monte-verdi „Orfėjas“, Antonio Vivaldi „Oto-nas tvirtovėje“, Georgo Friedricho Händelio „Laiko ir tiesos triumfas“ ar „Julijus Cezaris Egipte“ su Cecilia Bartoli 2012 m. Zalcburgo festivalyje. „Il Giardino Armonico“ atliekamų kūrinių įrašai „Teldec Classics“ ir „Decca“ kompanijose pelnė daugybę apdovanojimų, tarp kitų – „Grammy“, „Gramophone“, „Le Choc de l'année“, „Diapason d'Or“. Kolektyvas muzikuoja su tokiais solistais

kaip Cecilia Bartoli, Isabelle Faust, Giuliano Carmignola, Christopheas Coinas, Katia ir Marielle Labèque, Avi Avitalis.

Ansamblio vadovas, dirigentas ir fleitistas Giovanni Antonini pa-sižymi ypatinga grojimo maniera ir užburiančia charizma, muzikos pojūtį jis perteikia visu savo kūnu. Kaip senosios muzikos interpreta-vimo autoritetą Antonini kviečia įvairūs kolektyvai, jis yra festivalio „Cantans“ Vroclave meno vadovas. Dirigentas pasirodo su Berlyno fil-harmonijos, Amsterdamo „Con-certgebouw“, Ciuricho „Tonhalle“, Zalcburgo „Mozarteum“, Leipcigo

„Gewandhaus“, Londono simfoni-niais orkestrais, stato operas Milano „Teatro alla Scala“, Zalcburgo festiva-lyje, Ciuricho operos teatre ir kitur.

Šį kartą Vilniuje su ansambliu solo gros ne tik jo vadovas Anto-nini, bet ir garsusis italų violončeli-ninkas bei kompozitorius Giovanni Sollima. Daugelis šį muziką yra įsi-dėmėję iš pasirodymų netradicinėse erdvėse – violončelininkas yra grojęs „Teatro alla Scala“ ir Niujorko mez-gimo fabrike, Sacharos dykumoje ir po vandeniu, vienas koncertas buvo surengtas 3,35 km aukštyje Italijos Alpėse – čia Sollima griėžė iš ledo pagaminta violončele.

Sollima yra bendradarbiavęs su garsiausiais pasaulio muzikais, tarp kurių – Yo-Yo Ma, Riccardo Muti, Claudio Abbado, Martha Argerich ir daugelis kitų. Kaip kūrėją Sollimą galima priskirti postminimalizmo stilistinei krypčiai, jis originaliai jungia džiazą ir roko elementus, nebijo agresyvaus griežimo. Kaip kompozitorius Sollima tyrinėja skirtingus žanrus ir stiliškas, kū-ryboje naudoja senuosius, rytietiš-kus, taip pat elektroninius ar savo paties sukurtus instrumentus.

Vilniaus festivalio koncerte „Harmonijos sodas“ svečiai atliks

XVII–XVIII a. muzikos meistrų – Do-menico Sarro, Leonardo Leo, Luigi Boccherini, Georgo Philippo Te-lemanno, Antonio Vivaldi kūri-nius, o greta jų turėtų nuskambėti ir Sollimos opusai „Passa Calle XXI“ dviem šalamajoms, violončelei, sty-giniams ir *basso continuo*.

Kaip yra pasakojęs pats Sollima, iki gavęs prašymą parašyti kūrinį ša-lamajoms, šio instrumento gerai ne-pažinojo, o su juo kompozitorių ir violončelininką artimiau supažindino maestro Antonini. „Passa Calle XXI“ parašyta specialiai „Il Giardino Armo-nico“ ansambliui, jo gastrolėms Ny-derlanduose. Kelios teminės kūrinio idėjos atklysta iš Telemanno koncerto dviem šalamajoms, ypač – paskutinės jo dalies boso partijos, tą galima bus pastebėti abiejų kūrinių klausantis Vil-niaus festivalio koncerte.

Koncertas „Harmonijos sodas. „Il Giardino Armonico“, Giovanni Anto-nini, Giovanni Sollima“ vyks birželio 16 d., sekmadienį, 19 val. Nacionali-nės filharmonijos Didžiojoje salėje. Visi 28-ojo Vilniaus festivalio koncer-tai paskelbti interneto svetainėje www.filharmonija.lt. Daugiau informacijos apie festivalį – vilniusfestival.lt.

VF INF.

Marcas-André Hamelinas: misija (ne)įmanoma

Fortepijoninio rečitalio Vilniaus festivalyje atgarsiai

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Antrasis Vilniaus festivalio koncertas birželio 5 d. įeis į istoriją kaip neeilinis įvykis: pagaliau į Lietuvą atvyko seniai laukta pasaulinė įžymybė – kanadiečių pianistas ir kompozitorius Marcas-André Hamelinas, suteikęs neprilygstamų įspūdžių muzikos gurmanams.

Padaręs stublinamą karjerą dėl savo nepaprasto talento ir darbštumo, pianistas tęsia programos, metodikos ir interpretacijos požiūriu pasirinktą originalią liniją, kurią galima įvardyti pasitelkus taiklų festivalio pavadinimą – „Misija įmanoma“: plėsti virtuozizmo ribas iki, regis, neįmanomų aukštumų. Jis yra gavęs 11 „Grammy“ apdovanojimų ir jau išleidęs 70 kompaktinių plokštelių, o jutube ir internete rasime nemažai įrašų, kurie supažindina su jo asmenybe bei kūrybiniais principais.

Tačiau sėdint salėje ir gyvai klausantis atlikimo visada vyksta nepakartojamas „kvantinis“ veiksmas, kai atlikėjo ir jį stebinčio klausytojo santykis sukuria visada naują ir netikėtą kokybę. Hamelinas yra kūrėjas ir aukščiausio lygmens virtuozas, ne tik nenaudojantis jokių gudrybių ir efektų, kad paveiktų publiką, bet ir mokantis ją įtikinti geležine ramybe bei valia, derinama su atida tekstui. Tokia dėmesio koncentracija prilygsta kone joginiam susitelkimui, ir be kokios nors disciplinos, kurios paslapčių nežinau, tokie milžiniški krūviai ir lengvumas, su kuriuo Hamelinas įveikia bet kokį pasirinktą uždavinį, veikiausiai būtų neįmanomi.

Jeigu lygintume fenomeną, žinomą kaip „Marcas-André Hamelinas“, su paskutiniu žodžiu neuro- ir kiberteknologijose bei žadamais ir dirbtinio intelekto atveriamais nebūtais smegenų pajėgumais, tik pasireiškiančiais mene, toks literatūrinis palyginimas būtų labai paviršutiniška žodinė ekvilibristika, nors ir madinga, ir šiuolaikiška. Paprastas, mandagus, jautrus ir kuklus, Hamelinas atitinka klasikinį demiurgo, kaip tarpininko tarp dangaus ir žemės, apibūdinimą, tik demokratiška forma. Aš jam suteikčiau XXI a. muzikos universalisto ir transcendentalisto titulą; o jei kalbėtume apie svarbą, jo teikiamą santykiui su klausytoju ir poveikį jam, pridurčiau ir „muzikos alchemiko“ epitetą. Toliau šias apibrėžtis mėginsiu paaiškinti.

Pirmiausia į akis krinta tai, kad jis vienodai įspūdingai atlieka bet kokios epochos kūrinius, ar tai būtų

Bergas, ar Mozartas, ar Schubertas, ar bet kuris kitas pasirinktas kompozitorius. Lėtus, lyrinius opusus arba kūrinio dalis, romantines pjeses pianistas skambina brandžiai ir subtiliai. Antai koncerte girdėtame Roberto Schumanno cikle „Miško scenos“, op. 82, jis perteikė savo ypatingą melodikos supratimą; tarkim, „Vienišose gėlėse“ melodija perteikė nepaprastai išraiškingą kybojimą virš akompanimento ir tą gėlės vienvėžio personifikavo. Panašiai giliai išjautė ir Ludwigo van Beethoveno Sonatos, op. 106, trečiąją dalį *Adagio sostenuto*, paskambino ją gražiu ištobulintu garsu; beje, pirmoje ir antroje sonatos dalyse net *forte* vietos buvo tarsi prislopintos, užvualiutos.

Paklaustas apie filosofinius interpretavimo principus, pianistas šių eilučių autorei po koncerto sakė, kad, jo nuomone, muzika kaip kalba gali pasakyti daugiau nei muzika kaip garsas, ir šiuo požiūriu jam artima semiotinė prieiga. Visa koncerto eiga parodė, kad ženklų ir prasmės sąsajos Hamelinui svarbios kaip visuma; galbūt todėl jam kaip kompozitoriui itin įdomi harmonija, polifonija ir kontrapunktas – tai, kas gaunama per kūrinio struktūrą. Prie Beethoveno dar grįšime, būtent prie finalo su modaline harmonija ir kitais galvosūkiiais, o dabar – šiek tiek apie kitą Hamelino artistinės asmenybės pusę, galingai atsispindėjusią ir per šį rečitalį.

Geriausiai transcendentinę pagavą išreiškia pasirenkami paties sudėtingiausio techninio lygmens kūriniai ir jo paties kūryba. Užtenka pasiklausyti galbūt garsiausio Hamelino kūrinio, Variacijų Paganini tema (Kapriso Nr. 24 a-moll parafrazės), kad suvoktum, jog šiam pianistui neužtenka klaviatūros savo idėjoms išreikšti. Variacijose keliama sunkiausi uždaviniai: sudėtingiausia poliritmija abiejų rankų partijose; nutrūktgalviški šuoliai ir pasažai; pagaliau įvairių epochų sankirtos, perteikiamos polifoniškai, kai į vieną klodą įsiterpia kitas, reprezentuojamas aiškiai atpažįstamomis temomis. Mėginimą pratęsti pianistinės ekvilibristikos pasiekimus fortepijono literatūroje jis papildė pianistinės technikos tobulinimu, pavyzdžiui, pratimais kairei rankai savo išrastos *simetrinės inversijos* metodu, Hanono pratimų kaip meninio opuso suaktualinimu ir pan.

Hamelinas žavisi XIX a. virtuozu, Liszto bei Chopino amžininku ir kaimynu gyvenant Paryžiuje, paslaptinga uždarai gyvenusia asmenybe – Charlesu Valentinu Alkanu,

Marc-André Hamelin

D. MATVEJEVO NUOTR.

kurio kūrybą nuolat skambina ir kurio įkvėptas parašė 12 etudų minorinėmis tonacijomis. Kaip vulkanas prasiveržiantis Alkano hermetizmas pasireiškia neįtikima jėga, naujais sąskambiais, stublinama virtuažerija, kuri labai artima pačiam Hamelinui. Tuo įsitikinti galime pasiklausę jo atliekamos Alkano kūrybos.

Taigi matematika, racionalus pradas Hamelinui labai svarbus, tačiau jis derinamas su spontaniškumu, suvokiamu kaip savotiška rizika, siekiant kaskart naujo ar tobulesnio rezultato. Ne veltui jo koncertinėse programose visada karaliauja patys „kiečiausi riešutėliai“. Vilniuje atlikta Beethoveno Sonata fortepijonui, op. 106, B-dur („Hammerklavier“) ir Maurice'o Ravelio „Nakties Gasparas“, M 55, šia prasme yra tarp Hamelino favoritų, lygiai kaip ir Ferruccio Busoni Koncertas fortepijonui su orkestru C-dur, op. 39, kurio Hamelinas vyko skambinti iškart po pasirodymo Lietuvoje.

Kaip visada, Beethoveno sonatos finalas (*Introduzione. Largo – Fuga: Allegro risoluto*) sukėlė daugiausia diskusijų. Ilga fuga dar apsunkinama silpnų pirštų įtraukimu, todėl, pasak Hamelino, labai svarbu surasti sau tinkamą pirštuotę (tai buvo svarbiausias uždavinys, paminėtas mūsų pokalbio metu). Tiesa, man pasirodė, kad tempas buvo kraštutinis, o visas kūrinys kartu su pranešėjos įžangos žodžiu truko mažiau nei 40 minučių...

Planingas ketvirtos dalies faktūros „suveržimas“ kaip kosminė raketa paliko tirštą uodegą, ir teksto suvokimas nežinančiajam partitūros, matyt, liko už aiškumo ribos, nors bet kuriuo atveju fugos inovatyvumas ir savitumas reikalauja nemaža pastangų. Šiuo požiūriu itin reikšminga man pasirodė Hamelino koncepcija apie „garso protą“ (*mind of sound*). Tokiais atvejais tenka pasikliauti intuicija ir to, kas išgirsta, įspūdžiu. O jis buvo ištis nevienareikšmiškas.

Apskritai ši sonata atskleidžia Beethoveno asmenybės kvintensciją: įprastų formų laužymą, revoliucingumą ir despotiškumą, socialinį „muzikos Napoleono“ vaidmenį, išgyventas asmenines dramas, stiprėjančią mizantropiją, nerimą, o galiausiai tai, kad ji buvo baigta 1818 m., kai kompozitorius jau buvo taip apkurtęs, kad su žmonėmis bendravo užrašais „pokalbių knygelėse“, kurias visada nešiojosi, rodo, jog sonatos turinys atspindi visiškai išlaisvintas vidines genijaus girdėjimo sferas, kurių jau nebevaržė išorės pasaulis. Ir kartu galima girdėti titanišką kovą su liga, su laiku, su noru pasakyti tiek daug ir pačiu saviimi...

Ne ką mažesniais iššūkiais, tik kito plano, pasižymi antroje koncerto dalyje atliktas jau minėtas Ravelio ciklas „Nakties Gasparas“. Čia, Hamelino nuomone, literatūrinės Aloysiaus Bertrand'o sąsajos gerai perteikia struktūrines

ir harmonines priemones ir už jų esamą jausmą. Bet ir pati garsų alchemija darė stiprų įspūdį. „Scarbo“ paskleista magiška banga, mistiškas *glissando*, garsinės plokštumos buvo dėliojamos lyg ore; „Kartuvėse“ vyravo gili, tamsi laukimo nuotaika, kybojimas ant ostinati tonų; muzika pakerėjo, panarmino į būseną, iš kurios nesislorėjo išeiti, net sulėtino širdies plakimą... „Undinė“ – nervingai pulsuoanti, kibirkščiujanti, nuo greičio net „švilpiantys“ pasažai, paskui tykus murmesys, ir viskas atlikta labai sutelktai ir įelektrintai. Pasak Hamelino, pjesė kelia ypač didelius uždavinius, nes tuo pačiu metu turi matyti visą klaviatūrą.

Šis Ravelio ciklas yra toks specifiskas turiniu ir forma, kad, regis, tik prancūzų kultūros žmogus, koks ir yra Marcas-André Hamelinas, gali iki galo iššifruoti jo prasminius kodus. Buvo įdomus pianisto prisilietimas prie klaviatūros, kai pirštų vikrumas pasiekė kone antgamtinį lygį, plaštakos plazdeno virš klavišų, rodė, bekaulės, juos glostė, ir tarsi iš garso ūkų, garso dulkių buvo audžiamas užburiantis klausą audinys.

Koncerto pabaigoje garsusis virtuozas paskambino Claude'o Debussy pjesę Nr. 6 „Generolas Lavine“ iš „Preludų“ II tomo. Ji suskambo kaip šmaikštus, atpalaiduojantis epilogas po titaniško ir stublinančio pasirodymo, kuris dar ilgai vibruos atmintyje.

Įstrigti jausminiame rūke

Apie spektaklį „Café existans“

LAURA ŠIMKUTĖ

Penktadienio vakaras. Skimbčioja taurės, skamba lengvas, ausiai itin malonus džiazas. Visi pasipuošę, šventiškai nusiteikę. Tik atmosfera kažin kodėl persmelkta melancholijos ir tas skandinantis liūdesys vis stiprėja, o akyse darosi vis blankiau: žvilgsnis nebenori fokusuotis, atmintyje išlieka tik jausminiai inkliuzai. Toks tas eilinis vakaras „Café existans“, kur laisvai liejasi gėrimai, o už šypsenų slepiasi neišsipildę jausmai ir asmeniniai apmąstymai. Kažkam tai fikcija, kažkam – artima realybei.

Režisierius Paulius Markevičius susirinkusiems į spektaklį „Café existans“ siūlo patirtį, prilygstančią tikram apsilankymui jaukiame bare: įžengus į „Opera Social House“ įsikūrusią kavinukę pasitinka truputį getsbiška, tarsi iš romano ar filmo „Didysis Getsbis“, aplinka. Seni krištoliniai šviestuvai, barokiškai įmantrios žvakidės, vintažiniai stalai ir kėdės, odinės sofas ir šiltas, prieblandą kuriantis apšvietimas. Aiškaus veiksmo iš pradžių net ir nėra – kiekvienas kviečiamas laisvai judėti po erdvę, gerti putojančius gėrimus kartu su kavinėje savo dramas išgyvenančiais personažais, kuriamais aktorių Jolantos

Dapkūnaitės, Indrės Patkauskaitės, Vytauto Kaniušonio, Vygando Vadeišos, Aistės Lasytės, Karolio Norvilo, Viktorijos Žukauskaitės ir Šarūno Datenio, bei tiesiog būti. Toks lengvas chaosas, kuris turėtų panaikinti vadinamąją ketvirtą sieną. Ar tikrai panaikina? Kitas klausimas. Bet prisėdęs prie baro ir sulaukęs gėrimus pilstančios Lasytės veikės klausimo „O jums neliūdna?“, akimirka tikrai susimąstai – gal čia viskas vyksta iš tiesų? Vis dėlto nebūtinai, nes tas pats personažas apie liūdesį tikrai turi ką pasakyti ir jau labiau surežisuotuose spektaklio epizoduose.

„Café existans“ galima skirti į tris dalis – patyriminę pasitikimo, labiau struktūruotą klaidžiojimo siaurais koridoriais bei skirtingų etiudų stebėjimo ir baigiamąją muzikalią dalį. Visas jas sieja vis labiau gilėjantis personažų, įkvėptų tikrų istorinių asmenybių, tokių kaip Jeanas-Paulis Sartre'as ar Simone de Beauvoir, liūdesys, vis didesnis nesusikalbėjimas ir vis stipresnis noras išlieti savyje susipynusius beprasmybės ir meilės neįmanomybės jausmus. Toks kiek romantizuotas egzistencializmo, paskatinusio kurti spektaklį, vaizdiny. Gal net artimesnis istoriniam romantizmui.

Iš tiesų reikėtų pripažinti, kad net negaliu garantuoti, ar pavyko

pamatyti visą spektaklį, – etiudai už pagrindinės erdvės ribų vyksta vienu metu ir kiekvienas pasikartoja po du kartus. Tad netyčia per ilgai užsižiūrėjus vieną, galima pamatyti kito. O dar įsipainiojus į „tvinpyksiškas“ užuolaidas ar nesi- baigiantį knygų labirintą (scenografe Sigita Šimkūnaitė) galima ir visai pamiršti, kad reikia stebėti etiudą. Ar tiesiog pastrigti tarp jų kartu su kitais žiūrovais, nes nepavyksta pereiti iš vienos erdvės į kitą. Bet apie šitokias galimybes spektaklio kūrėjai praneša – perspėja, kad bus daug siaurų koridorių ir perėjimų. Tokio sustiprinto klausrofobijos jausmo. Tokio paaštrinto įstrigimo jausmo. Įstrigimo su kitais ir su savimi. Savo mintimis ir savo patirtimis.

Kiekvienas etiudas atrodo it gabalėlis dėlionės, kuri tampa vis niuresnė, vis tirštesnė. Pikas pasiekiamas, kai po monologo apie savižudybę aktoriai sukrauna baro kėdes ant centre besisukančios nedidelės scenos ir pradeda groti strykais. Ir vėl atmosfera darosi vis melancholiškesnė, prisipildo garso, skambančio tarsi personažų sielos šauksmas – skausmingas ir aidintis.

Apie „Café existans“ labiausiai norisi kalbėti būtent per kuriamo jausmo / atmosferos prizmę (ką

Jolanta Dapkūnaitė ir Vygandas Vadeiša spektaklyje „Café existans“
V. RUZGAITĖS NUOTR.

galite pajusti ir šiame tekste), nes sugaudyti patį naratyvą, patį vyksmą – gana keblu, o ir, tikėtina, net nelabai reikia. Kūrėjai tarsi bando struktūrą „užmauti“ ant kelių esminių veiksmų (minėto grojimo, meno kūrinio aukciono, erdvių perskirstymo), bet, regis, labiau stengiamasi pasitikėti tuo, kad tai, kas turi susikurti, susikurs. Vis dėlto šiek tiek daugiau struktūros nepakenktų, net jeigu tikslas ir yra žiūrovams sukurti kuo labiau patyriminį spektaklį. Vien estetikos (kuri tikrai paveiki ir nudirba nemažą dalį darbo) negana – šiek tiek pritrūksta iki to, kad pavyktų sukurti preciziškai surežisuoto

chaoso patirtį. Kad neliktų vietos svarstymams „Ką čia man, kaip žiūrovui, dabar daryti“, o tiesiog to nė nesuprasdamas ištrauktum ir padėtum kurti bendrą vyksmą. Bet norisi tikėti, kad po dar kelių rodymų spektaklis jau bus įgavęs apčiuopiamesnę struktūrą ir siauruose koridoriuose žiūrovai strigs, pereidami nesibaigiančius knygų labirintus, ir bandys rasti išėjimą iš raudonojo kambario (taip taip, to iš serialo „Tvin Pyksas“) sklandžiai ir iškvėpę tikro egzistencializmo. Gal net pagavę žiupsnį katarsio.

Akimirkos tarp garsų ir vaizdų

Andriaus Žlabio rečitalis ir Boriso Taskovo fotografijų paroda Paliesiaus dvare

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Birželio 9-ąją, staiga prapliupusį lietuį keičiant kaitriai šviečiančiais saulei, publika rinkosi į pamėgtąjį Paliesiaus dvarą pasiklausyti nuolat čia koncertuoti iš JAV atvykstančio savito pianisto Andriaus Žlabio. Konkrečiai net nežinojome, ką jis šį kartą skambins (internete buvo paskelbtos tik kompozitorių pavardės). Pro langą už fortepijono ryškiai šviečiant saulei, tarsi šešėlių teatre pasirodė svečias ir paskelbė, kad bus lyg ir dvejų dalių koncertas: ne tik skambės muzika, bet ir bus galima pasigrožėti fotografijomis, eksponuojamomis perėjime už scenos. Prieš kiekvieną kūrinį Žlabys pasakydavo, ką skambins.

Nustebino ne tik programos pasirinkimas, bet ir jos traktuotės. Po 2023 m. liepą šioje salėje labai efektingai, ryškiai virtuosiškai ir įkvėptai jo atliktų modernia muzikos kalba parašytų Žibuoklės Martinaitytės „Būties polifonijų“ bei paties sukurto „Echoes of Light“

Andrius Žlabys

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

premjerinio pateikimo, šį kartą programos pasirinkimo požiūriu tarsi sugrįžta į studijų laikus. Kuo kitaip atsiskleidė pianisto noras išreikšti savo požiūrį į Johanno Sebastiano Bacho, Wolfgango Amadeus Mozarto, Roberto Schumanno

bei Johanneso Brahmsio opusų interpretavimą?

Kaip ir visada, pirmas skambėjo Bachas, kurio Tokatą d-moll, kaip man pasirodė, Andrius atliko kitaip nei anksčiau. Patiko ryškesnė energija, rafinuotumas, griežta ritmika.

Mozarto trijų dalių Sonatą a-moll pianistas traktavo dramatiškai, įtemptai, skambiai, tai kėlė asociacijų su Beethoveno muzika. Tik lėtoji dalis buvo meditacinė. Nustebino Schumanno Arabeskos C-dur gana paprastai, be didesnės romantinės šilumos ar polėkio atliekami epizodai, iš kurių išsiskyrė herojinis, labai ryžtingas, bei tylūs lėtieji, kurie tarsi ramiai pleveno erdvėje.

Labiausiai nustebino Brahmsio šešių *Intermezzo*, op. 118, traktuotės, tarsi girdėtume šiuolaikinių kūriniių skambesius. Anksčiau atrodė, kad Žlabys Brahmsą skambina šiltai, laisvai plaukiant garsams. Šį kartą veržlūs *Intermezzo* puslapiai netikėtai tapo itin audringi, itin akcentuoti, aštrūs, o ramios tėkmės – mąslūs, sustingę, šviesūs. Ar tai galėtų būti puikiai jo atliekamų naujosios muzikinių kalbos opusų įtaka, noras priartinti senųjų autorių muziką prie šių dienų klausytojų? Ar tai pianisto dienos nusiteikimo, nuotaikos padarinys? Faktas, kad buvo įdomu klausytis, ką pianistas stengiasi pasakyti.

Po biso (Bachas) Žlabys pakvietė į sceną eksponuojamų fotografijų meistrą Borisą Taskovą pristatyti savo darbų. Šis pirmiausia pagyrė Žlabį už puikų muzikavimą, po to trumpai lietuviškai (!) pristatė savo fotografijų parodą „Ištrūkusio varpo pasakojimai“. Menininkas apie tai yra rašęs: „Pasirinktos nuotraukos, atspindinčios vienišiaus gyvenimą Sicilijoje, yra iliustruotos eilėmis, menininkui siekiant papasakoti istorijas ir sužadinti vaizduotę. Gal net išgirsite dainą įskilusių varpų bažnyčioje, kuri stūkso virš čerpėmis dengtų namų stogų ir žvelgia žemyn į pavydžią jūrą...“

Borisas Taskovas gimė Sofijoje, Bulgarijoje. Studijavo Sofijos technikos universitete, kino režisūros mokėsi Budapešto dramos ir kino akademijoje Vengrijoje. Yra Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys. Paliesiuje eksponuojamos jo nuotraukos nedidelio formato, rafinuotos, kokybiškos, nespaltotos.

Muzikos ir fotografijos popietė gražiai atliepė naujų renginio formų paiešką Paliesiaus lankytojams.

Užburtasis muzikinis dvaras

Larsas Danielssonas ir Grégory Privatas Paliesiaus dvare

LAIMA SLEPKOVAITĖ

Būna tokių užburtų vietų, kurios tiesiog visuomet, kiekvieną kartą, nuteikia tobulai muzikos patirčiai. Paliesiaus dvaras man tapo viena tokių erdvių, nes gamta aplink – tyra ir svetinga, architektūrinės formos sukuria palankią akustiką, o susirenkanti publika – dėmesinga, imli, nedrumsčiama jokio atsitiktinio kostelėjimo, vieningai užgniauzusi kvapą, pasinėjusi į garsus ir griausmingai prapliumpanti ovacijomis, kai išaušta padėkos metas. Žinoma, šie burtai veikia tik todėl, kad čia skamba ypatinga muzika. Birželio 8 d. šioje kamerinėje salėje svečiavosi švedų džiaz kontraboso legenda Larsas Danielssonas ir pianistas iš Martinikos, kylanti žvaigždė Grégory Privatas.

Abu muzikantai neblogai žinomi Lietuvos publikai: Danielssonas ne kartą koncertavo džiaz festivaliuose, grojo Nacionalinėje

Grégory Privat, Lars Danielsson

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

filharmonijoje su Vytautu Sondeckiu ir netgi prodiusavo Egidijaus Buožio albumą, o Privatas prieš šį apsilankymą yra dalyvavęs Vilniaus festivalyje ir dukart grojo „Vilnius Mama Jazz“. Larso Danielssono kvartete „Liberetto“ ir su solo programa.

Jų duetas – tarsi sumažinta, kompaktiškesnė „Liberetto“ versija: jie atliko tas pačias, kvartetui, kvintetui skirtas kompozicijas, užfiksuo-tas albumuose „Cloudland“ (ACT,

2021), „Liberetto II“ (ACT, 2014) ir „Liberetto III“ (ACT, 2017), kurios žavi pagaviomis, melizmais išgrąžintomis, neabejotiną *larsišką* išspaudą turinčiomis melodijomis, įtraukiančiais ritmais ir teikia nuostabios medžiagos improvizacijoms. Impresionistiška, subtili „Nikita’s Dream“, ispaniško kolorito „Fifth Grade“, šiaurietiška meditacija „Sacred Mind“, optimistinės energijos kupina „Lviv“ (pastaruosius dvejus metus tapusi neoficialiu Ukrainos

palaikymo himnu jų koncertuose), Johanno Sebastiano Bacho polifonijos įkvėpta vingri „Passacaglia“, Vidurio Rytų dvelksmo palytėtoji „Desert of Catanga“ – visos šios ryškios, charakteringos kompozicijos, atliekamos dueto, nemaž nesukuklėjo. Sakykime, tai tik orkestruotės perspalvinimas, suteikiantis progą dar geriau pažinti muzikantų meistrystę.

Privato pianistiniai privalumai buvo visiškai akivaizdūs ir per anksčiau jį apsilankymus Lietuvoje, tačiau šį kartą ypač krito į ausį pui-kus dinaminių gradacijų išsluoksniavimas, kūrybingas pedalizavimas, gražus smulkių detalių išpildymas (nors jos neatrodo pianisto sureikšmintos) ir itin azartiškas perkusinių fortepijono savybių atskleidimas (kas gi kitas tai padarys, nesant būgnininko?). Danielssono kontrabosu kuriamos plačios, mistinės sąs-kambių erdvės – jau nebe nuostabos, o tiesiog begalinio gerėjimosi šaltinis. Atlikdamas solo mėgstamą ir branginamą, bemaž kiekviename

koncerte prisimenamą Joni Mitchell „Both Sides Now“, jis sukūrė trapias variacijas, įmantriuose pasažuose iškeliančias atpažįstamus melodijos motyvus... Grégory tiesiog privalėjo atsakyti savąja ilga solo improvizacija, kuri pasirodė esanti „Cloudlands“ įžanga.

Apskritai šiame koncerte būta daug spontaniško muzikantų kalbėjimosi, tarpusavio provokavimo, muzikinio susimirkėjimo. Nors Danielssono kompozicijų struktūros ganėtinai saugios, dueto formata teikia galimybę kurti intensyvesnį dialogą ir daugiau rizikuoti. Ta rizika, adrenalino lašas, nuolatinis žinojimas, kad visuomet tvyro tikimybė viską sugriauti, yra nuostabus džiaz prieskonis, kuris šiuokart buvo labai aromatingas, su turtingais, maloniai dirginančiais poskonių obertonais.

Tokie jaukūs, intymaus muzikavimo patyrimai – užburtųjų erdvių privilegija. Kai susilieja istorija, peizažas ir žmonių valia sukurti kažką gražaus, burtai veikia!

Kur rasti apšvietimo idėjų

Pokalbis su šviesų dailininku Juliumi Kuršiu

INGRIDA JANKAUSKAITĖ

Šviesų dailininkas Julius Kuršys dirbo prie tokių spektaklių kaip „Café existans“ (rež. Paulius Markevičius, 2024), „Teiresijo krūtis“ (rež. Laura Kutkaitė, Lietuvos nacionalinis dramos teatras (LNDT), 2023), „Fossilia“ (rež. Eglė Švedkauskaitė, LNDT, 2023), „Gyvenimas – tai sapnas“ (rež. Gediminas Rimeika, Meno ir mokslo laboratorija, 2023), „Jauno žmogaus memuarai“ (rež. Švedkauskaitė, Jaunimo teatras (JT), 2022), „Istrigė“ (rež. Ąrpadas Schillingas, Klaipėdos jaunimo teatras, 2021), „Respublika“ (rež. Lukaszas Twarkowskis, LNDT, 2020), „Žmogus iš žuvies“ (rež. Švedkauskaitė, JT, 2020), „Mūsų klasė“ (rež. Oskaras Koršunovas, Klaipėdos dramos teatras (KLDT), 2019) ir kt. Už spektaklių „Vakarų krantinė“ (rež. Adomas Juška, KLDT, 2023) ir „Storas sąsiuvinis“ (rež. Jokūbas Brazys, KLDT, 2023) šviesų dizainą apdovano-tas „Auksiniu scenos kryžiumi“.

Kiek jums svarbus darbu įvertinimas „Auksiniu scenos kryžiumi“?

Regis, tai paprastas klausimas, bet sunku konkrečiai atsakyti. Pirmiausia – labai malonu, kai darbas vertinamas ne tik kolegų pokalbiuose, bet ir instituciniu lygmeniu. Tačiau nesu linkęs to sureikšminti. Mano nuomone, skiriant šiuos apdovanojimus, kaip ir daugelį kitų

meninės kūrybos įvertinimų, daug lemia atsitiktinumai – tokie kaip tų metų mados, tendencijos, komisijos narių estetinės preferencijos ar net nuotaika žiūrint spektaklį. Taip pat ir paties spektaklio pastatymo kokybė bei tos dienos sėkmė ar nesėkmė jį atliekant. Taigi apdovanojimą suprantu kaip maloningą sėkmę, o svarbiausiu įvertinimu kol kas laikau kolegų kvietimus prisidėti prie naujų spektaklių kūrimo.

Kuo skyrėsi jūsų kūrybinis procesas spektakliuose „Vakarų krantinė“ ir „Storas sąsiuvinis“?

Mano kūrybinis procesas iš esmės nesiskyrė. Kaip ir daugelio kitų pastatymų atveju, vyksta susipažinimas su pjesė ar literatūrine medžiaga, aptariamas ir apibūdinamas kūrinio pasaulis, scenovaizdis, kuriame veiksime. Tada prasideda to mini pasaulio konstravimas scenoje. Skiriasi įvairių pastatymų techninės aplinkybės ir spektaklio atmosfera, o pats kūrybinis procesas daugeliu atveju išlieka panašus, varijuoja nebent jo intensyvumas. Dar kaip svarbią dalį pridėčiau vizualinių inspiracijų apžvalgą ir nuolatinės derybas bei diskusijas su kūrybine komanda.

Kokio spektaklio kūrimas įsiminė?

Tokių buvo net keli. Pirmasis, sukėlęs šioją tokį šoką, – režisieriaus Ąrpado Schillingo „Istrigė“. Tuomet pirmą kartą patyriau, ką

reiškia profesionalus ir pagarbus bendravimas su visais komandos nariais, neskirstant jų į artistus ir techninį personalą. Dėmesys komandos psichologinei būsenai buvo didžiulė naujiena tarp tokio rango režisierių. Dabar tokio bendravimo nebeįvardinčiau kaip unikalaus, tačiau tuo metu suvokimas, kad visi scenoje ir aplink ją esame partneriai, atrodė neįtikėtinai. Taip pat išskirčiau kūrybą su režisiere Egle Švedkauskaite. Tai išimtis, kai sutampa visi elementai: patinka ir pastatymas, ir įdomi tema, o ir pats kūrybinis procesas malonus, žinoma, ne be sunkumų. Toks darbas su Egle jau tampa taisykle.

Kuriate skirtinguose teatruose su įvairiais režisieriais. Ar lengvai pavyksta rasti kompromisą?

Iš pradžių dažniausiai būdavo sunku, bet kuo toliau, tuo lengviau. Sunkumų visad pasitaiko, tačiau sprendimus ir kompromisus prieiname vis greičiau ir paprasčiau.

Kokių išvelgiate darbo su tais pačiais režisieriais privalumų ir trūkumų?

Šiuo metu galiu vardinti tik privalumus: greitesnis ir kokybiškesnis bendravimas, tarpusavio supratimas, pasitikėjimas. Tai svarbiausi susižaidusios komandos aspektai.

Kiek jums apskritai svarbus santykis su režisieriais?

Kažkoks santykis turi būti, be jokio santykio drauge kurti tiesiog neįmanoma. Bet draugais kūrybinė komanda būti neprivalo. Mano asmeninis gyvenimas nėra tiesiogiai susijęs su teatro bendruomene, todėl santykį su režisieriumi pirmiausia laikau profesiniu ryšiu.

Kuriate intensyviai – ar daug darbų tenka atsakyti?

Spėju ne viską, tad kai kurių darbų atsisakau. Yra tekę kurti kelis spektaklius vienu metu, bet tai dariau ne savo valia, o todėl, kad buvo perkeltas darbų grafikas. Galiu pasakyti, kad tai tikrai nėra malonu. Kartą yra pavykę suderinti dviejų spektaklių premjeras tą pačią dieną ir jos įvyko sėkmingai. Tačiau kurdamas mėgstu skirti visą savo dėmesį ir jaučiuosi blogai, jei tenka jį dalyti. Turiu keletą favoritų, su kuriais galėčiau keliauti ir į pasaulio kraštą, tad jei esant tokiai situacijai tenka rinktis – viskas būna aišku. Tačiau kūryba itin priklauso nuo finansavimo struktūrų, aktorių bei erdvių užimtumo, todėl to „pasirinkimo“ išties nėra tiek jau daug, dažniausiai bandau prisitaikyti būtent prie darbų sangrūdų.

Su koku didžiausiu išbandymu teko susidurti kuriant spektaklio šviesų dizainą?

Yra buvę daug skirtingų iššūkių. Iš naujausių – blizgūs „Vakarų krantinės“ paviršiai. Labai sunku šviesti nematant šešėlio.

Julius Kuršys

Kokio spektaklio šviesų dizainą laikote geriausiu savo darbu?

Sunku išsirinkti geriausią, nes yra daug skirtingų parametrų ir kiekvienam jų – vis kitas darbas. Iš klasikinių teatro dailės pavyzdžių išskirčiau spektaklius, įvertintus „Auksinių scenos kryžių“ komisijos. Taip pat ypač geru darbu laikau Klaipėdos jaunimo teatro „Istrigusius“, nes pirmų dviejų dalių apšvietimas sukurtas precizišku hiperrealistiniu stiliumi. Svarbus ir Švedkauskaitės performansas „Žiūrėdama viena į kitą“ – jame panaudotas vienas apšvietimo šaltinis. Vertinant iš apšvietimo tendencijų pusės, tai itin radikalus sprendimas.

Ar renginiuose kreipiate dėmesį į šviesų dizainą, ar vis dėlto pavyksta atsiriboti?

Pavyksta atsiriboti tik vienu atveju – kai kūrinys visapusiškai įtraukia ir techninės detalės nebėra svarbiausios.

Kur ieškote naujų apšvietimo idėjų?

Spintoje, šiukšlyne, muziejuje, meno albume, kine, parodoje – visur, kur galima regėti.

Dėkoju už pokalbį.

Kliudyti vidinį klausimą

„Bros“ ir „La Obra“ Klaipėdos tarptautiniame teatro festivalyje „TheATRIUM“

IEVA TUMANOVIČIŪTĖ

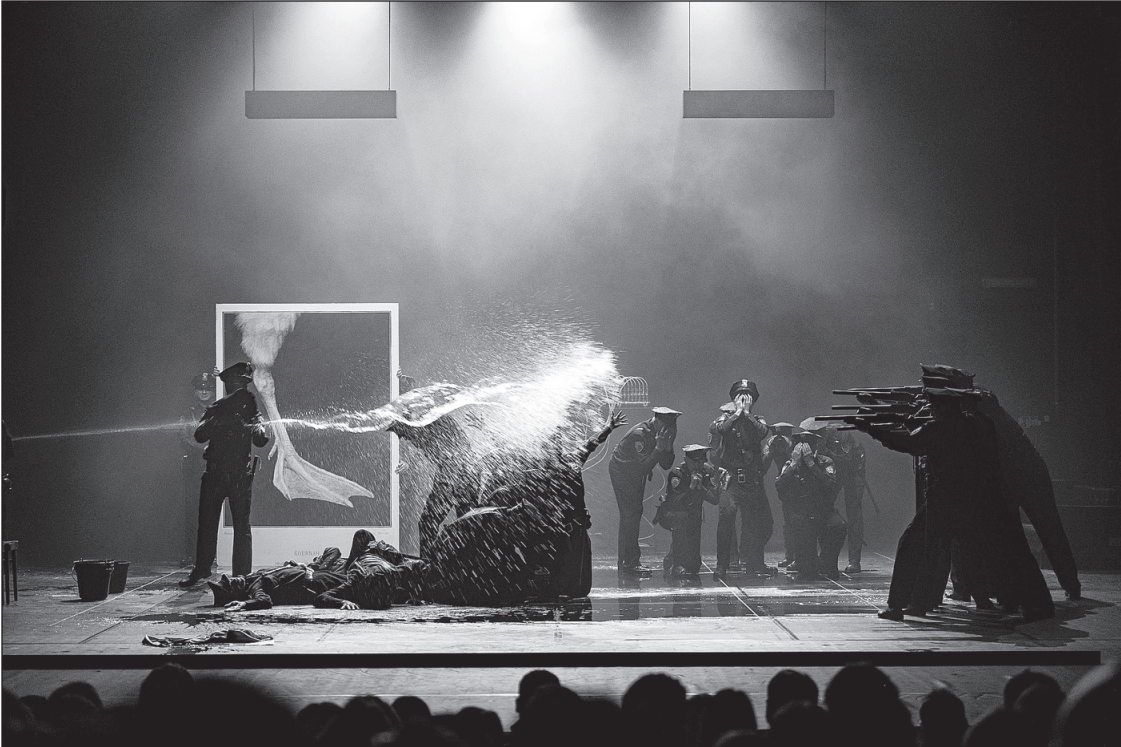
Du šiųmečio Klaipėdos tarptautinio teatro festivalio „TheATRIUM“ užsienio programą pradėję spektakliai ne tik nepanašūs savo nuotaika: vienas – slogus, tamsus ir šaltas, kitas – lengvas, žaižaruojantis Lotynų Amerikos spalvomis bei šiluma, bet ir skirtingomis priemonėmis kuria prasmes bei mezga ryšį su žiūrovu. Garsiausio festivalio programos vardo – italų režisieriaus Romeo Castellucci – kūrinio „Bros“ scenos vaizdiniai ir kelia emocijas, ir mena intelektualines mįsles. Argentiniečių režisieriaus Mariano Pensotti spektaklis „La Obra“ („Pjesė“), šį sezoną parodytas Paryžiaus rudens festivalyje, gastrolių į Lietuvą atvykęs po Milano ir Berlyno, įtraukia žiūrovą gerai papasakota istorija su intriga, peripetijomis ir netikėtais sutapimais. „Bros“ pasitelkiamos dailės raiškos priemonės, o „La Obra“ – literatūros elementai. Tai du skirtingi išraiškos būdai, ir kiekvienas žiūrovas laisvas apsispręsti, kuris jam priimtinesnis, nes abu darbai aukštos kokybės.

Tiesiomis linijomis išsiričiau uniformuoti vyrai sutartinai kelia rankas, tarsi atlikdami choreografiją, šlovinančią virš jų iškylusį diktatorių – groteskišką lėlę. Pasikeisdami policininkai lazdomis talžo nuogą bejėgį jauną vyrą, besiraičiojantį ant grindų, kol pasigersta kūdikio verksmas. Masyvūs rezervuarai į orą purškia didingus vandens garų debesis, melodingai gausdami tarsi vargonai. Tai keli fragmentai iš Castellucci spektaklio „Bros“, liudijančio Klaipėdos dramos teatro aštuntą kartą organizuojamo festivalio „TheATRIUM“ menines ambicijas ir leidžiančio prisiminti kitus šio kūrėjo darbų pristatymus Lietuvoje. Jo vadovaujama trupė „Societas Raffaello Sanzio“ Vilniaus tarptautiniame teatro festivalyje „Sirenos“ lankėsi tris kartus: „Tragedia Endogonia. IV epizodas. Briuselis“ parodyta 2007 m., „Pragaras“ – 2009 m., o „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“ – 2012 metais. Pastarasis sukėlė neregėtą skandalą. Paradoksalu, kad tikinčiųjų bendruomenės protesto sulaukęs spektaklis buvo persmelktas ne tik katalikiškų simbolių, bet ir vertybių: jo centre – sergantį tėvą slaugantis sūnus. „Bros“ taip pat pasitelkiama ne viena biblinė aluzija – scenoje vienintelį monologą deklamuoja barzdotas pranašas Jeremijas (Valeras Dellakeza), kaip teatro tradicijos ir Vakarų kultūros patriarchas, kurio niekas nebesupranta. Apskritai krikščioniškoji ikonografija svarbi Castellucci darbams ir jų prasmėms.

Vizualių savo spektaklių reikšmes Castellucci koduoja tarsi rebusus, gretindamas kelis vaizdus ir palikdamas žiūrovui pabaigti lygtį $x + y = z$. Tačiau intelektualiais galvosūkiais režisierius neapsiriboja. „Bros“ turi įvairių sluoksnių, kad įtrauktų skirtingus žiūrovus. Spektaklyje veikia stiprūs kontrastai ir aiškūs veiksmas, kaip antai nuogas, blyškus, bejėgis kūnas, talžomas tamsiai vilkinčių policijos pareigūnų, ar nesudėtingi simboliai, tarkim, baltai aprengtas vaikas. Emociniam lygmeniui taip pat atstovauja spektaklio garsas (kompozitorius Scottas Gibbonsas), kuris yra ne foninė muzika ar papildomas elementas, o atskiras, aktyvus dalyvis. Garsai čia jungiami su judančiais mechanizmais. „Bros“ prasideda juodų gremėzdiškų aparatų, skleidžiančių šaižų, kiaurai smelkiantį mechaninį garsą, sukimusi. Didžiuliai juodo metalo agregatai kelia asociacijas, o jų monotoniškas judėjimas hipnotizuoja ir pamažu įtraukia į scenos pasaulį. 2014 m. Castellucci sukūrė choreografiją scenos mašinoms ir dulkėms pagal Igorio Stravinskio „Šventąjį pavasarį“ – ši instaliacija liudija garso, susieto su mechanizmų veikimu ir judėjimu, svarbą jo darbams.

Teatro taisyklės laužantis ir jo ribas plečiantis Castellucci spektaklį „Bros“ kuria be tiesioginių dialogų. Išskyrus Jeremijo monologą, kiti dalyviai-aktoriai veikia tylėdami, tačiau pasitelkiami ant juodų audinių baltai užrašyti lotyniški devizai, sukurti Claudios Castellucci. Devizai kaip dar viena dėlionės detalė padeda žiūrovui kurti prasmes – jų vertimai pateikiami programėlėje.

Į spektaklį „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“ buvo įtraukti vietiniai vaikai, o „Bros“ veikia grupė Lietuvoje atrinktų vyrų, kartu su

Scena iš spektaklio „Bros“

D. RIMEIKOS NUOTRAUKOS

keliais italų aktorais sudarančių spektaklio trupę, įkūnijančių policijos pareigūnus. Kūrinio aprašyme akcentuojamas per ausines nurodymus gaunančių dalyvių veikimas scenoje: vaidybos pakeitimas veiksmų vykdymu, kai nėra laiko apsimesti, turi užtikrinti natūralų dalyvių-aktorių buvimą scenoje. Kitaip nei galima būtų tikėtis, jų veikimas – ne chaotiškas ir mėgėjiškas, bet meistriškai sustyguotas. Stebina dalyvių gebėjimas jausti erdvę, vienas kitą, sudaryti įvairias mizanscenas ir gyvuosius paveikslus, atkartojančius žymių dailės kūrinių, tokių kaip Francisco Goyos „Sukilėlių sušaudymas 1808 gegužės 3 Madride“, Eugène'o Delacroix „Laisvė, vedanti liaudį į barikadas“ ar Rembrandto „Daktaro Tulpo anatomijos pamoka“, kompozicijas.

Castellucci kuria nuorodų meną, scenos vaizdais megzdamas dialogą

su Vakarų kultūra, jos kūriniais. Be gyvųjų, dalyvių figūrų kuriamų paveikslų, į sceną taip pat kelių policininkų įnešamos didelio formato nespaltotos nuotraukos, jose – antikinės architektūros ir skulptūros fragmentai, rašytojo Samuelio Becketto (kurio kūrinuose kalba atsiskiria nuo prasmės) portretas ar jaunos moters fotografija. Ją rodant girdimas tarsi aukštos įtampos elektros laidų spengimas, žymintis moters nebuvimą, jos trūkumą šiame sceniniame pasaulyje. Kyla klausimas – ar smurtas yra neat-siejama Vakarų istorijos, religijos, kultūros ir meno dalis?

Policininkams apsupus žiūrovų salę, ritmingas jų trepsėjimas drebina parterio kėdes ir kelia grėsmę. Kur eina riba tarp tvarkos palaikymo ir smurto? Vienodas tamsiai mėlynas uniformas vilkinčių vyrų grupėje negalima išskirti nė vieno

individo – visi veikia kaip masė. Ką tai reiškia žmogui? Pareigūnai klusniai persirikiuoja, lygiuoja, vykdo įsakymus, muša, šauda... Ar tokioje sistemoje galimas plyšys asmeninei atsakomybei pasireikšti?

Castellucci meistrystę parodo kūrinio kokybė, juntama kiekviename atskirai išstobulintame jo elemente, taip pat iš vizualiai, muzikaliai bei konceptualiai vientisos ir ritmiškos jo visumos. Tarsi atliepdamas vieną iš spektaklio devizų „Aukštinant marginalumą, centras lieka nepažeistas“, Castellucci, tirdamas Vakarų civilizacijos ir smurto sąsajas, susitelkia būtent į centrą. Spektaklį jis kuria iš atpažįtamų vyraujančios, galios poziciją užimančios patriarchato kultūros ženklų ir atvaizdų.

Argentiniečių režisieriaus Pensotti spektaklyje „La Obra“ („Pjesė“), atvirkščiai, smurtas bei agresoriaus ir aukos santykis tiriamas pasitelkiant dokumentiškai pasakojamas mikroistorijas. Pensotti sukurtą pasakojimą sudaro kelios linijos, tarp jų ir metateatrinis (teatro apie teatrą) matmuo. Pagrindinis spektaklio pasakotojas – Režisierius (Ramis Fadelis Khalafas). Susidomėjęs internete perskaityta istorija, jis imasi meninio tyrimo apie originalų vyrą Simoną Franką – koncentracijos stovykloje išgyvenusį žydą, po Antrojo pasaulinio karo iš Lenkijos persikėlusį į Argentinos kaimą, kuriame ėmėsi statyti Varšuvos vietas menančias dekoracijas ir kurti spektaklį, išsiplėtusį į kasmetinį įvykį, įtraukiantį vietos bendruomenę.

Scenografės Marianos Tirantte sukurta gaubta medinė konstrukcija, besisukdama ant scenos rato,

NUKELTA Į 7 PSL.

Scena iš spektaklio „Bros“

Mažutė Varšuva Argentinos pampoje

„La Obra“ Klaipėdos tarptautiniame teatro festivalyje „TheATRIUM“

DOVILĖ ZAVEDSKAITĖ

Būna spektaklių, kuriuose, užuot ką nors parodymus, pasirenkama viską papasakoti. Argentiniečių „Grupo Marea“ – vieni tokių pasakotojų. Į Klaipėdos tarptautinį teatro festivalį „TheATRIUM“ atvežtas režisieriaus, dramaturgo Mariano Pensotti spektaklis „La Obra“ privertė susimąstyti, kokiais pasakojimais tikime ir kas padaro teatrinį pasakojimą tokį įtikinamą, kad su-painiotum jį su dokumentika. Esu tikra, kad žiūrovai, neatėję į po spektaklio vykusią diskusiją, grįžo namo šventai tikėdami, jog visa, ką išgirdo, – tikra. Spektaklio anonsas irgi atrodo aprašantis tikrovę, apie kurią pasakojama. Ko tokiu gestu siekiama? Ar manydami, kad žydų kilmės lenkas savo sklype Argentinoje iš tiesų pasistatė mažutę Varšuvą, giliau įsileidžiam istoriją? Ar paskui, sužinoję, kad žydų kilmės lenkas – visai ne lenkas, o vokiečių karininkas, pasisavinęs savo nužudytos aukos tapatybę, būname labiau sukrėsti? Tikrai taip – ir giliau, ir labiau. O ką paskui daryti su tuo savimi, kuris, viskuo patikėjęs, sužino, kad nieko nebuvo? Viskas paprasta: lieka leisti būti maloniai suerzintam teatro ir dažniau kvestionuoti istorijas, kurias šiandien mums pasakoja kas panorėję.

Spektaklyje „La Obra“ veikia ke-liaguba realybė: tai ne spektaklis spektaklyje, o lyg veidrodyje atspindintis kitas veidrodis, kuriame vaizdai dauginasi ir plečiasi, kol pasidaro sunku atsekti, kuris planas svarbiausias, kurie santykiai – tikri, kas vyksta dabar, o kas – prisiminimuose. Pagrindinė istorija – išgalvoto žydų kilmės lenko Simono Franko, kuris, vienintelis iš šeimos išgyvenęs nacių koncentracijos stovykloje, 1962 m. atvyko į mažą Si-vorio miestelį Argentinoje ir ėmėsi savo namų Lenkijoje scenografinės rekonstrukcijos. Vėliau čia

suvaidino savo šeimos istoriją atkuriantį spektaklį ir ėmė kvieisti prie jo prisidėti kaimynus. Spektaklio kūryba vyko metų metus, kasmet per Simono gimtadienį atliekant vis didesnį, vis tikresnį ir kokybiškesnį pasirodymą. Procesas taip įtraukė miestelio gyventojus, kad kai kurie jų galiausiai ėmė nebesuprasti, ar jiems labiau patinka vaidmuo, kurį vaidina gyvenime, ar tai, kuo ir su kuo užsiima čia, „teminiame parke“...

Viskas būtų paprasta, bet spektaklio dramaturgija sukomponuota taip, kad sunku suvokti, kokiam laikui esame arba kuris laikas čia svarbiausias – gete sunaikintos Simono šeimos, paties Simono, tų, kurie vaidino Simono spektaklyje, tų, kurie jį prisimena, tų, kurie vaidina spektaklyje „La Obra“, čia ir dabar išgyvendami savo jausmus, o gal apskritai aktorius Rami Fadelio Khalaf, kuris čia vaidina režisierių Validą Mansūrą, pasakojantį, kodėl ėmėsi kurti šį spektaklį, kaip jį kūrė, kaip nutolo nuo žmonos, bet priartėjo prie tėvo istorijos, kol paprašė aktorių suvaidinti dar ir jo šeimos dramą... Viskas galiausiai taip tankiai susipina, kad, užuot išgyvenęs nors vieną istoriją, lieki įstrigęs mėgindamas suvesti visus galus ir už visus viską pajauti. Negana to, staiga Simonas deportuojamas, ir paaiškėja, kad jis visai ne Simonas, visai ne lenkas ir visai ne savo namus atkūrinėjo – tai buvo jo duoklė savo aukai. O gal tiesiog koncentracijos stovyklos jausenų kasdienis kartojimas? Reikšminga ir tai, kad svarbiausių pjesės veikėjų scenoje nėra – žiūrovams palikta susikurti juos patiems. Taigi nėra prie ko prilipdyti savo prezumpcijų, nėra su kuo tapatintis, ką guosti ir kaltinti – viskas pakibę abstrakčiuose vaizduotės mirazhuose.

Iš tiesų argentiniečių spektaklis įtraukia į tokią dramaturginę begalybę, kad pabaigoje norisi atsidaryti *Excel’į* ir susivesti turimus duomenis, o tada žiūrėti, kurie žmonės čia

Scena iš spektaklio „La Obra“

P. SADAUSKO NUOTR.

buhalteriškai svarbiausi. Nes iš tiesų tik buhalterija užsiimti ir belieka: kūrinio režisūra yra formali, svarbiausia čia – visiems viską papasakoti, susakyti iki galo, niekur nė akimirkai nestabtelint ko nors pajauti. Net tie maži fragmentai, kuriuose užčiuopi ką nors greitai suvaadinant pasakojamą realybę, iškart komentuojami uolaus pasakotojo, kad niekur nebūtų užsilikta ties anų dienų reikalais. Juk svarbiausi – kažkurie kiti reikalai (o tai kurie?). Galbūt tokia forma galėtų veikti kaip komentaras mėgstantiems bėgti nuo sunkių prisiminimų ir viską formuluojantiems racionaliai, kitaip tariant, besislapstantiems nuo atminties. Bet šiuo atveju kalbama apie Holokaustą. Kad ir kiek aukštų jį slepiančių pasakojimų būtų su-pasakota, jis vis tiek smelkiasi per grindis, sienas ir langus, jo neįmanoma negirdėti. Gal būtent todėl šiame spektaklyje taip norisi režisūrinės erdvės – kad būtų plyšių iškvėpuoti visus tuos nutylėtus, bet mintyje kiekvieną kūrinio sekundę laikomus, nors ir išgalvotus, sapnus.

Vis dėlto „La Obra“ – genialiai sukomponuota pjesė. Jai norisi skirti atskiro, lėto, asmeninio ir niekieno nediktuojamo laiko. Atskirai nuo pasakojimo atminty įsiskiria Marianos Tirante sukonstruotas pamažu besikeičiantis fasadas bei jame vykstantys nedideli gyvenimai. Fasadas veikia kaip karuselė – jo amžinas sukimasis kuria pro traukinio langą nuolat tolstančio kraštovaizdžio jausmą: viskas kiekvieną sekundę nueina ir iškart virsta prisiminimu, nėra jokio „čia ir dabar“. Iš tiesų spektaklyje tarsi nėra dabarties, visi čia užsiėmę praeities rekonstrukcija. Todėl toks svarbus atrodo spektaklio pabaigoje per fasadą lėtai slenkantis šviesos spindulys – jis vienintelis nieko neprisimena ir nieko nenori papasakoti.

Du svarbiausi „La Obra“ pasakojimų momentai – kai tai, kas buvo laikoma tiesa, ant ko, tiesą sakant, susikūrė dešimtmečiai gyvenimų, staiga sugriūva. Kai žydų kilmės Simonas virsta vokiečiu Richteriu, ir visi kaimynai, lig tol pasakoję apie

jį su meile, ima prisiminti jį buvus „vis dėlto agresyvų“. O Valido Mansūro tėvas, karo metais išdavęs savo tautiečių slaptavietę ir dėl to nužudytas, staiga paaiškėja esąs nekaltas. Vadinas, ir viskas, kas vėliau vyko su jo šeima, – bereikalinga ir beprasmiška.

Bet ar tikrai Simonas yra Richteris ir ar tikrai tėvas nekaltas? Kuri tiesa yra galutinė, paskutinė? Ar apskritai įmanomas koks nors tikras žinojimas? Labai gražu tai, į kokią painiavą mus įvelia „La Obra“, – pasaka apie mažutę Varšuvą Argentinos pampoje, kur visi „archyviniai“ vaizdai, net kadrai iš koncentracijos stovyklos, net žydų pižamos, sufabrikuoti. Štai taip staiga pagaunu save besipiktinančią, kad teatras man meluoja. Pasi-kartosiu: kad man meluoja teatras, t.y. vieta, kur ant sienos užrašius žodį „pampa“ visi šventai tiki, kad ten yra pampa.

KELIONĖ Į KLAIPĖDĄ IŠ DALIES FINANS-AVO SCENOS MENO KRITIKŲ ASOCIACIJA

ATKELTA IŠ 6 PSL.

atveria savo vidų – baltą ekraną, kuriame rodomos nuotraukos ir vaizdo įrašai, papildantys Režisieriaus pasakojimą. Statiniui atsiskus, prie gaubtos medaus spalvos medžio pertvaros atgyja kavą geriantys, kauliukais lošiantys ar tortą pjaustantys kaimelio gyventojai, besidalijantys išpūdžiais apie dalyvavimą Franko spektaklyje. Vyresnių aktorių vaidinamų veikėjų prisiminimai atkuriami tokiu dokumentiniu principu: vienas pasakoja, o keli kiti paprastais veiksmais iliustruoja žodžius – ar tai būtų pirmas jaudinantis vaikystės pasirodymas

prieš publiką, ar tėvo ir sūnaus konfliktas mėsinėje, ar choro repeticija. Visa pajungdamas istorijai plėtoti, Pensotti sukuria lengvą ir nepretenzingą mechanizmą, kuriuo pereinama nuo pagrindinio pasakotojo Režisieriaus prie kitų personažų ir jų patirčių. Žiūrovui belieka įsitraukti kaip pasakos besiklausiančiam vaikui ir atsiduoti vaizduotei. Čia nereikia spręsti sudėtingų vaizdinių rebusų kaip žiūrint Castellucci spektaklį.

Netikėta atomazga pasižyminti „La Obra“ istorijoje visa apvirsta aukštyn kojomis ir auka tampa nusikaltėliu. Ne mažiau įdomus jos aspektas – pasakojimo galia užvaldyti. Susidomėjęs Simono Franko likimu, Režisierius šešioms mėnesiams palieka šeimą Europoje ir išvykęs į Argentiną lyg apsėstas

imasi tyrimo. Šis jam padeda išsiaiškinti tiesą apie save patį, apie skaudžiausius praeities išgyvenimus ir santykį su tėvu. „La Obra“ kelia klausimus ir apie tai, kaip mūsų kasdienybėje veikia pasakojimai, kaip jie susipina su tikrove ir kada tampa už ją stipresni. Taip pat byloja, kad meno kūrinys įtraukia ir paveikia tada, kai virsta asmenišku kiekvienam žiūrovui, kai paliečia jo vidinį klausimą, skaudulį ir leidžia priartėti prie tiesos apie save.

Svarbu ir tai, kad spektaklio aprašymas, jo forma atrodo kaip dokumentinis teatras. Iš pirmo žvilgsnio niekas neprivertčia suabejoti, kad Simonas Frankas – istorinė asmenybė, o ekrane rodomi kadrai – archyviniai. Tačiau visa tai – „fikcinė dokumentika“ ir spektaklio kūrėjų išmonė, kelianti klausimus ne tik

apie žiūrovų budrumą, bet ir apie iliuzijos galią. Apie tai, kaip kuriami pasakojimai, kaip jie (ne)krištiškai vertinami, kaip nesunku manipuluoti žiūrovu ir kaip vis dėlto malonu apsigauti, patikėti gerai sukurta istorija.

Į lengva, humoro nestokojančia maniera pateiktą spektaklio „La Obra“ pasakojimą įsipina istoriniai ir politiniai kontekstai, susiję su valdžios smurtu, galios santykiais bei pasipriešinimu. Apie tai kalba ir Castellucci spektaklis „Bros“, veikdamas vaizdų asociacijomis tarsi poezija, leidžiantis gėrėtis scena kaip vizualių meno kūrinium. „La Obra“ pasižymi meistryste pasakoti istoriją, proziškas kūrinys lengvai pasiekia žiūrovą ir suteikia progą mėgautis pačiu įsitraukimu į pasakojimą. Abu spektakliai parodo

skirtingus būdus įsivaizduoti ir kurti teatrą, o juk plėsti žiūrovo akiratį apie kokybiško scenos meno įvairovę ir yra vienas pagrindinių festivalio užsienio programos tikslų. „TheATRIUM“, kuriame šiemet taip pat parodyti Valterio Silio Estijoje sukurtas spektaklis „Išsirink geresnę versiją“, Rimo Tumino Izraelyje pastatyta „Ana Karenina“ bei Elmaro Senkovo „Graikai“ (Latvija), nenusileidžia ilgesnę tradiciją turintiems Lietuvos scenos menų festivaliams ir išsiskiria prieinamomis bilietų kainomis. O tai svarbu siekiant, kad menas būtų ne proginis įvykis, bet neatsiejama kasdienos dalis.

KELIONĖ Į KLAIPĖDĄ IŠ DALIES FINANS-AVO SCENOS MENO KRITIKŲ ASOCIACIJA

Vaikystė ir mistika

Pokalbis su „VDA baigiamųjų darbų parodos 2024“ viena iš organizatorių, koordinatorių grupės vadove, „Artifex“ galerijos vedėja Justina Gražyte

RITA MIKUČIONYTĖ

Rita Mikučionytė: Pernai didžiulio dėmesio sulaukusi Vilniaus dailės akademijos (VDA) baigiamųjų darbų paroda šiemet jau tampa prasminga tradicija. Pamenu daugybę žmonių akademijos erdvėse, atvirus, jautrius pokalbius su jaunaisiais menininkais, patirtą didžiulį kūrybinės energijos srautą, įtraukusią meninių idėjų įvairovę. Šiemet jaučiuosi panašiai, bet kartu matau didžiulį organizacinio darbo indėlį – išskirčiau racionaliai išdėstytą ir paviešintą renginių programą, baigiamųjų darbų katalogą (<https://vdagraduation.lt>, netrukus pasirodys specialus leidinys, o skaitmeninis variantas su iliustracijomis bus akademijos svetainėje), besidarbuojančius savanorius, galimybę rinktis maršrutus. Su kokiais organizaciniais iššūkiais šimet susidūrėte, kurie strateginiai veiksmai, kaip jau matote, pasiteisino?

Justina Gražytė: Taip, tokia forma VDA baigiamųjų BA ir MA darbų projektai pristatomi tik antrą kartą ir organizacinių iššūkių tikrai nemaža. Anksčiau taip pat buvo galima aplankyti pavienes ekspozicijas arba grupines parodas, pavyzdžiui, „Meno celės“ (organizavo prof. Arvydas Šaltenis) – per „Kultūros naktį“ ar jau pasibaigus VDA baigiamųjų darbų gynimams. Kūrinius atrinkdavo kuratoriai, gyvai juos apžiūrėję, pabendraavę su autoriais. O dabar jau antri metai parodoje dalyvauja VISI (šiemet 364 studentai, atstovaujantys keturiems VDA fakultetams Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Telšiuose) ir paroda kuruojama dar nematant galutinio rezultato, bet siekiant suteikti visiems vienodas galimybes prisistatyti.

Kaip ir pernai, didžiausias iššūkis – kaip parodyti tiek kūrinių ir kur juos eksponuoti. Būtent tai ir trukdė iki šiol rengti šią grandiozinę VDA baigiamųjų darbų parodą. Nors kitos Europos aukštosios menų mokyklos tokias parodas rengia jau seniai, tiek daug absolventų turinčios akademijos kitur nėra. Todėl bendradarbiaujame su Lietuvos dailininkų sąjunga, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga, muziejais, galerijomis ir kitomis erdvėmis.

Pernai VDA rektorė prof. Ieva Skauronė šį iššūkį priėmė ir mechanizmas pradėjo sukurtis. Ji ir šiemet yra parodos ambasadorė, tad savęs pagrindine parodos organizatore jokiū būdu negaliu vadinti. Labiau – viena iš daugelio koordinatorių. Savotiška organizacinė naujiena – šiais metais suburta koordinatorių komanda, kuriai, be manęs, priklauso Audronė Drungilaitė (VDA Dizaino

Audrius Deikus, interaktyvi akustinio triukšmo audiovizualizacijos instaliacija „KAM-24“, VDA parodų salės „Titanikas“. 2024 m.

R. ŠIMULYNAITĖS NUOTRAUKOS

Vilma Mackevičienė, „Virsmas“, grupinė paroda „Debesys“, VDA parodų salės „Titanikas“. 2024 m.

inovacijų centro direktorė), Vidas Poškus (VDA parodų salių „Titanikas“, VDA muziejaus direktorius ir šių metų rinktinės parodos kuratorius), VDA komunikacijos skyrius, VDA studentų atstovybė. Tačiau be didžiulio visos VDA bendruomenės įsitraukimo ir kiekvieno asmeninio indėlio nieko nebūtų buvę.

Nemažas iššūkis yra iš visų studentų surinkti informaciją, ją peržiūrėti, susisteminti, patikrinti, suderinti. Be to, turime dirbti pagal studijų procesų tvarkaraštį, todėl studentai mums gali teikti informaciją tik gavę leidimą gintis, tai yra gegužės viduryje. Iki tol galime numatyti įvairias strategijas, siekti vienų ar kitų tikslų, bet galutinį vaizdą pamatome gan vėlai ir tada jau lieka labai nedaug laiko ką nors keisti.

Kad Vilniaus dailės akademijos koridoriuose būtų lengviau susiorientuoti ir nepasimesti tarp kūrinių gausos, dar viena veiklos sritis, kurią šiemet norėjome stiprinti, – nemokamos atviros ekskursijos po VDA baigiamųjų darbų parodą su gidais. Be to, kaip pastebėjai, sukūrėme skirtingus maršrutus lankytojams po įvairias Vilniaus erdves. Juos buvo galima rinktis pagal tai, kas labiausiai domina: dizainas, architektūra, tapyba, keramika, tekstilė ir panašiai. Žinoma, galima ir viską apžiūrėti, jeigu tik yra noro ir laiko.

Manau, kad išvardinti strateginiai veiksmai ir visi iššūkiai, kuriuos, atrodo, pavyko įveikti, lėmė antrosios viešos VDA baigiamųjų darbų parodos sėkmę.

Ivona Zigmantavičiūtė, „Siaubo vaisiai“, VDA Senieji rūmai. 2024 m.

R. M.: Žinau, kad tau svarbi jaunųjų menininkų kūrybos pozicija. Kadangi kartu kelias valandas vaikštinėjome ir apžiūrėjome didžiąją dalį kūrinių, pradedant VDA „Titaniku“, Senaisiais bei Naujaisiais rūmais ir baigiant galerija „Arka“, kurias baigiamuosiuose darbuose plėtojamų idėjų grupes išskirtum? Kas labiausiai įstrigo?

J. G.: Tikra tiesa – apžiūrėjome tik dalį kūrinių, nes kai jų tiek daug, neįmanoma visko per vieną kartą pamatyti. Prisipažinsiu – kai kuriuos kūrinius ir aš mačiau tik kompiuterio ekrane. Tačiau net ir taip galima pajusti tam tikras tendencijas, sužinoti, kuo šiandien gyvena ir ką apmąsto jaunieji kūrėjai. Jaunųjų menininkų kūryba man be galo įdomi, nes ji dar „nenušlifauta“, šviežia ir intriguojanti. Įdomu stebėti tolesnę jų meno raidą.

Šiemet galėčiau išskirti kelias dominuojančias temas: vaikystė (vaikiškumas, prisiminimai, žaidimai, asmeninės patirtys) ir mistika (mirties tema, ezoterika, įvairios baimės, legendos). Taip pat yra nemažai interaktyvių kūrinių bei eksperimentų su šviesa ir garsu. Visi kūriniai savotiškai įtraukūs – vieni sužavi technikos meistryste, kiti koncepcija ir idėja, tretieji medžiagiškumu ar formomis, eksponavimo kultūra, o galima žavėtis ir viskuo vienu metu.

R. M.: Manau, kiekvienas iš mūsų tarp kūrinių atrasime savo favoritus, kurių trumpi aprašai yra ir prie eksponuojamų darbų, ir interneto svetainėje. Tavo minėtų temų ir jų įgyvendinimo požiūriu „Titaniko“ salėse man labiausiai įsiminė Vilmos Mackevičienės „mirties rūbai“ (MA mados dizainas), Elenos Laurinavičiūtės keraminė garso instaliacija (MA keramika), Emilijos Grigaliūnaitės grafikos projektas (BA grafika), Audriaus Deikaus interaktyvi akustinio triukšmo audiovizualizacija (MA vizualiųjų komunikacijų dizainas). VDA Senuosiuose rūmuose išskirčiau Mato Gaučo (BA keramika), Ivonos Zigmantavičiūtės (BA tapyba), Gotikinėje salėje – Agnės Ragelytės videoinstaliaciją (MA scenografija). VDA Naujuosiuose rūmuose dėmesį atkreipė Gustės Kripaitės (BA skulptūra), Eriko Siliuko (MA skulptūra), Nastassios Pazniak (MA grafika), Jonės Dūdaitės (BA grafika), Doktorantūros skyriuje – Jokūbo Griškos (BA grafika) meniniai projektai. Tavo aptartą temų išklotinę dar papildyčiau kūrinių, nagrinėjančių nejaunos fenomeną, tai, pavyzdžiui, Indrės Rybakovaitės paveikslų ciklas (MA įvietintas menas), Nido Kaniušo performansas (MA fotografijos ir medijų menas).

Baigiamųjų darbų ekspozicijas pagrindiniuose VDA pastatuose

papildo parodos kitose galerijose. Galerijoje „Arka“ tarp pristatomų grafinio dizaino, dizaino ir mados projektų mane sudomino Pauliaus Noviko, Urtės Kardelės, Normanto Matonio (BA dizainas), Kotrynos Kvašytės (BA mados dizainas) darbai. Išskirčiau Jono Meko vizualiųjų menų centre eksponuojamą Martynos Plioplytės-Zujienės kūrybą (MA tekstilė).

Per savaitę ne viską spėjau apžiūrėti, bet įsiminė skulptūros baigiamųjų darbų paroda netikėtai atsivėrusiame Radvilų rūmų rūsyje. Kas lemia šį įprastų ir naujų ekspozicijų erdvių pasirinkimą? Kokie išpūdziai iš kituose miestuose – Kaune, Klaipėdoje, Telšiuose – veikiančių VDA baigiamiesiems darbams skirtų parodų?

J. G.: Galima sakyti, kad ši paroda – tai labai daug parodų po vienu skėčiu. Kiekvieną jų kuravo VDA katedros, studijų programų vadovai ir studentų baigiamųjų darbų vadovai. Todėl labai daug priklauso ir nuo jų iniciatyvos.

Organizatorių iniciatyva šiemet norėjome kuo daugiau kūrinių koncentruoti pagrindiniuose akademijos pastatuose, skatinome studentus paieškoti įdomesnių vietų savo ekspozicijoms pačioje akademijoje, ir to tikrai galima matyti. Tačiau, suprantama, tinkamai parinkta ekspozicijos erdvė yra labai svarbu, todėl studentai ir katedros pačios ieškojo sau tinkamiausių variantų, jeigu nerado ar neišsitaro akademijoje. Vilniuje kūrinių įvairovė bei gausa ir lemia tą platesnį išsibarsčymą po įvairias erdves.

Kituose miestuose ekspozicijos labiau susikoncentravo vienoje ar keliose vietose. Pavyzdžiui, Klaipėdoje visų absolventų paroda eksponuojama tik Klaipėdos kultūrų komunikacijų centre, Telšiuose – VDA Telšių galerijoje, VDA Telšių fakulteto pastate bei Telšių Karolinos Praniauskaitės viešojoje bibliotekoje, Kaune – VDA Kauno fakulteto patalpose, keli studentai šiemet įsikūrė galerijoje „Meno parkas“. Bendras vaizdas tikrai neblogas, nes visuose miestuose yra skirtingų studijų programų.

R. M.: Per „Kultūros naktį“ galerijas lankančių ir nuo vieno VDA pastato iki kito klajojančių žmonių minios liudija, kad „VDA baigiamųjų darbų paroda 2024“ yra svarbus traukos taškas ne tik besidominčiųjų institucijos programomis, bet ir dabarties meno sklaidos požiūriu. Manau, kad šis akademijos organizuojamas renginys atliepia gerokai platesnius visuomenės poreikius, – tai puiki galimybė ir pažinti studijų proceso aplinką, ir pabendrauti su jaunaisiais menininkais, ir atrasti

NUKELTA I 9 PSL.

Protezai, geri norai, hibridai ir lopšinė

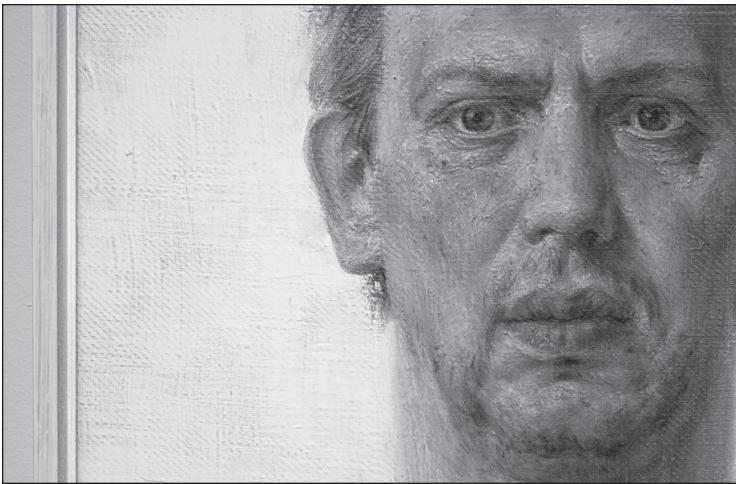
Žygimanto Augustino (ne)retrospektyva „Garantija“ Vilniaus paveikslų galerijoje

BIRUTĖ PANKŪNAITĖ

Tapytojas Žygimantas Augustinas – gerai žinoma figūra Lietuvos meno padangėje, reguliariai primenanti apie save conceptualiomis parodomis. Gegužės 28 – spalio 20 d. LNDM Vilniaus paveikslų galerijoje vykstanti jo darbų ekspozicija išskirtinė savo apibendrinamuoju užmoju – joje rodoma praktiškai visa kūryba nuo ankstyvesnių iki naujausių paveikslų ir instaliacijų. Tačiau tradicine retrospektyva šią ekspoziciją vadinti nesinori – į savo kūrybos praeitį ir dabartį autorius žvelgia naujai konstruodamas kūrybos naratyvą (parodos kuratorė Akvilė Anglickaitė).

Smalsus žiūrovas, manau, gali nesunkiai įsivaizduoti Augustino kūrybinius principus – tiek perteikiamus paveiksluose, tiek parodų recenzijose ar gana gausiuose interviu (*augustinas.lt*). Tai, kad daugiausia autoportretais kalbantis Augustinas juos tapo dėl elementaraus patogumo visada po ranka turėti savo kūną, kai nėra būtinybės derintis prie pozuotojo poreikių, regis, įsisavinta. Tai, kad jo realistinė maniera gerai dera prie istorinių interjerų ir įleidžia šaknis į Vilniaus paveikslų galerijos nedideles, beveik klaustrofobiškas sales ir jų klaidų labirintą – taip pat akivaizdu. Įspūdzio ar minties lūžis įvyksta tuomet, kai bandai jam pritaikyti Alfonso Andriuškevičiaus mesteltą, o Monikos Krikštopaitytės pagal Gintautą Mažeikį pritaikytą ir išplėtotą triksterio etiketę. Mano galva, šioje parodoje triksteris (besijuokiantis, ekstatiškas kūrybinis griovėjas) at-suka kitą, anksčiau gal nepastebėtą, o gal tik dabar išskleistą arba mano tik dabar suvoktą savo būdo pusę. Bet apie viską nuo pradžių.

Dominuojantys aktai ir portretai nesiekia perteikti psichologinių gelmių. Jie sarkastiški, nes įprasti vaizdiniai būtų per paprasti, neįdomūs (kaip sužinome iš vieno interviu). O ką tuomet reiškia ta sarkastiška kalba? Man pasivaideno, kad autorius knaisiojasi po vyriškos

Žygimantas Augustinas, „Garantija“, parodos fragmentas, Vilniaus paveikslų galerija. 2024 m.

tapatybės kaip protezo užkaborius. Šis vyriškumas isteriškas, dažnai tiesiog idiotiškas ir atgrasus. „Siekdami įrodyti, kad jų vyriškumas tikras ir nepajudinamas, jį įkūnijantys vyrai apeliuoja į smurtą, vyrišką orumą ir garbę. Tačiau svarbiausios emocijos, kuriomis grįstas šis vyriškumas, yra baimė, nerimas ir gėda. Vyrus lydi nesėkmės baimė: bijoma nesugebėti finansiškai išsilaikyti, nerimaujama, kad kiti vyrai ims niekinti tave, o moterys nebežiūrės į tave kaip į geidžiamą objektą; gėdinamasi pažeminimo ir kartu prisiimamas aukos vaidmuo, kuris patogus tada, kai dėl nesėkmių reikia apkaltinti kitus. Toks vyriškumas <...> – tai protezas, kurį vyrams ne itin sėkmingai sekasi nešioti.“ Tai citata iš Artūro Tereškino popkultūrai skirtų išvadų, padarytų

remiantis sociologijos teoretikais, ilgai stebėjus TV serialą „Moterys meluoja geriau“ ir kai kuriuos komiškus lietuviškos politikos veikėjus. Šis „idiotiškas femifobiškas protesto vyriškumas sietinas su narcisizmu, kylančiu iš bejėgiškumo ir nesaugumo. Jausdamiesi bejėgiai ir begaliai, vyrai užsibarikaduoja „įtamos kupinu, keistu fasadu“, kuriame nemažai tuščio pasirodymo, savigriovos ir agresijos prieš kitus <...>. O bejėgiškumą gali kelti ne tik turima ribota galia, žemesnė socialinė padėtis ar menkai visuomenėje vertinama profesija, bet ir siekimas būti herojumi ir kartu auka. <...> Jei vyriškumas pasiduoda įvairių socialinių jėgų ir procesų įtakai, ar tai nėra įrodymas, kad jis gana kaitus, netvarus – savotiškas protezas, kurį užsidedame kasdien siekdami būti

Žygimantas Augustinas, „Garantija“, parodos fragmentas, Vilniaus paveikslų galerija. 2024 m.

G. GRIGĖNAITĖS NUOTRAUKOS

vyrais iš kraujo ir seilių, mėsos ir odos, raumenų ir sausgyslių? Matuojuosi vyriškumą kaip protezą, užsivelku jį kaip ką tik nusipirktus „Calvin Klein“ apatinius – štai ir aš, mylėkite mane ir gerbkite! Tačiau tik nuo gebėjimo dėvėti šį protezą ir išmoningai juo naudotis priklauso tiek kitų pagarba, tiek meilė.“

Man regis, būtent šį isterišką vyriškumą kaip protezą reflektuoja Augustinas daugelyje savo paties ir kitų vyrų atvaizdų. Hipertrofuotos veido išraiškos, tipiškos savimyliškos pozos, atgrasus didžiavimasis savo viršenybe, stereotipinė kostiumuota išorė arba nedailus, tačiau akcentuotinas nuogumas – daugelis paveikslų pulsuoja liguistu personažo narcisizmu. Bet jeigu visa paroda būtų tik apie tai – žiūrovui būtų pateiktas tik vienas planas. Tačiau būna ir kitas – jautrusis, arba emocinis, vyriškumas, kuris muilo operose dažniausiai lieka paraštinis, o ekspozicijoje yra gana stipriai paplėtotas. Todėl parodoje stebime ne vieną, o daugiau planų – mizanscenų grandinėlę per aštuonias Vilniaus paveikslų galerijos sales įpareigoja.

Kaip ir Vidas Poškus, anksčiau priešinausi Augustino vaizdinijai, įžvelgdama jo paveiksluose vien nuogas manipuliacijas. Dabar dėl tos nematytos pusės išaiškėjimo šią kūrybą priimu. Ne tik pamaciau autorių gyvai, be mimikų ir šaržo, bet ir atsivėrė jo herojaus keitimų geranoriškumas. Jis, tarkim, siekia ištaisyti istorines netektis ir koreguoja senovės asmenybių nenusisėkusias, nelaimingas istorijas: tapo Barboros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto galimo palikuonio portretą, taip ištaisydamas istorinę skriaudą, kad Žygimantas Augustas nesusilaukė sūnaus ir nebepratęsė Jogailaičių dinastijos. Reaguoja į dabar vykstančio karo siaubą: vienoje pirmųjų salių fiksuoja iki beprotybės atvirai dramatišką Ukrainos karo pradžiai skirtą paveikslą. Pasirodo kaip žemiškas gyventojas, o ne „kūrėjas iš Dievo“ ir sumeistrauja „Vėsinantį radiją“, kuris harmonizuoja agresyvų kiekvieno patiriamą informacinį srautą į

raminančią radijo instaliaciją. Galiausiai paliudija turėjęs tą patį kaip ir tu vaikystės ritualą – televizinę lopšinę. Pasirodo, Augustino herojus vyras gali būti jautrus ir subtilus kūrėjas, ne tik intrigų meistras. Taip įkūnija „jautriojo vyriškumo“ tipą, kuris yra rūpestingas, iškalbus ir užjaučiantis. Menininkas visas priemones pasitelkia, kaip pats sako, „kiek įmanoma geresniam ir tobulesniam pasauliui kurti“.

Priešingai, nei būtų galima tikėtis iš pašaipūno, kūno jis nefragmentuoja ir išsilaiko klasikinėse formose. Įprastoje Augustino tapyboje įvairuoja mimikos ir ironijos fazės, bet ne forma. Išimtį sudaro „karo salė“, kurioje tarsi skyla buvęs pasaulio visumos įsivaizdavimas, atsiranda kūno fragmentai, nutrūksta tradicinės jungtys, pažeidžiamas integralumas ir priimtinos vertybės, austos per ankstesnius šių tradicinių žanrų šimtmečius.

Menininkas akademinių pastatymų studijas linkęs surežisuoti ir pakrikštyti konkrečių žmonių arba bibliiniais vardais. Čia skirtis tarp požiūrio į vyrus ar moteris neegzistuoja, arba tiksliau tarient, moteris išlaiko visišką neutralumą ir beveidiškumą. Ryškesnės mintys apie lyčių santykius atsiranda vėliau, sulig priešpaskutine sale, kurioje moteris vis dar beveidė. Lieka neaišku, ar tai citatos iš kinematografinių vaizdinių (konkrečių graikų kino režisieriaus Yorgoso Lanthimoso scenarijaus fragmentų), ar nesąmoningas sutapimas. O gal tiesiog visad kūrybingiau mąstant apie vyrą ir moterį atsiranda hibridų kalba. Visa tai liudija autoriaus kompromisus, kai turinys velkasi formai iš paskos.

Šioje vietoje galbūt kas nors pasakytų, kad nereikia nieko priimti pernelyg rimtai, nes Dėdės Miego dainelė monotoniškai kartojasi lyg užstrigusi ir neturi melodijos tęsinio bei saldžių sapnų. Bet ji aidi per tylias galerijos sales kaip seniai pamirštas pažadas.

Paroda veikia iki spalio 20 d.

Vilniaus paveikslų galerija
(Didžioji g. 4, Vilnius)

ATKELTA IŠ 8 PSL.

šiuo laikinį meninių sumanymų lauką. Apskritai išskirčiau bendrą meno mokyklų siekį atsiverti, tapti matomiems ir žinomiems. Turio omeny tiek pastaraisiais metais rengiamas viešas Vilniaus Justino Vienožinskio mokyklos diplominių darbų parodas, tiek šiemet Lietuvos nacionaliniame muziejuje veikusių Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Dailės skyriaus absolventų ekspoziciją. Kaip vertini tokią atsivėrimų tendenciją?

J. G.: Tai visų pirma labai svarbūs kūrybinės biografijos etapai – dailės ir menų mokyklos baigimas,

vėliau aukštoji, rezidentūros ir panašiai. Kaip esu minėjusi, man labai įdomu sekti, kaip tobulėja ir kur link krypsta vienas ar kitas anksčiau mano pastebėtas kūrėjas. Dalį autorių vėliau ir sutinkame galerijose ar parodose. Tad ši tendencija suteikia puikią galimybę tuos etapus ir tobulėjimo procesą stebėti – iš niekur visa tai neatsiranda.

Manau, kad mes kaip kūrėjai gyvename savotiškame burbulė ir tokie vieši parodymai yra savotiška pagalba būti pastebėtiems, atrastiems, įvertintiems. Taip lengviau suprasti lankytojo poreikius ir atrasti bei ugdyti santykį su žiūrovu.

R. M.: Kitas man ne mažiau svarbus dalykas – galimybė gyvai pabendrauti su jaunaisiais kūrėjais. Mano požiūriu, ir jiems svarbu išsakyti. Kiek čia svarbus žiūrovų atgalinis ryšys? Kokia tavo asmeninė patirtis?

J. G.: Sukurti kūrinį yra viena, o tinkamai jį pristatyti žiūrovui – kita, ir ne mažiau reikalinga. Bendraudamas su žiūrovu akis į akį pamatai, kas jam įdomu, mokaisi aiškiai dėstyti mintis, pristatyti savo koncepciją. Kartais žiūrovą reikia ir įtikinti arba padėti jam suprasti, kaip tą kūrybą perprasti, interpretuoti, kas joje svarbiausia ir ką tu norėjai tuo pasakyti, – taip atsiranda kūrėjo

ir žiūrovo dialogas. Kuo daugiau diskusijų – tuo geriau. Tai yra galimybė, kuria šios ar bet kurios kitos parodos kontekste reikia naudotis abiem pusėms.

R. M.: Šiųmetė „VDA baigiamųjų darbų paroda 2024“ išryškina ir galimas ateities perspektyvas. Manau, gana svarus kuruotų parodų indėlis. Tavo manymu, kokios galimos būsimų VDA baigiamųjų darbų parodų kryptys?

J. G.: Tobulumui ribų nėra. Matome, kad yra kur pasitempti, yra ką norėtume pakartoti. Bet koku atveju – vertina lankytojai. Mums patiems dar anksti apibendrinti – iš klausysime bendruomenės įžvalgų,

pasidarysime išvadas, pasimokysime iš savo klaidų, pasidžiaugsime sėkmėmis, ir tikiu, kad ateityje visi procesai bus dar sklandesni, lankytojams tikrai rasime ką pasiūlyti naujo, ilgainiui atrasime tobuliausią variantą, o pati paroda taps gražia ir ilgamete tradicija.

Ačiū už pokalbį.

Paroda veikia iki birželio 14 d.

PROJEKTĄ „VILNIAUS PARODŲ APŽVALGOS“ FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

Meno mugei praūžus

„Art Compensa“ *versus* „ArtVilnius“

ONUTĖ GAIDAMAVIČIŪTĖ

Baigiantis kalendoriniam pavasariui, gegužės 24–26 dienomis, vyko jau trečius metus organizuojama tarptautinė meno mugė „Art Compensa“. Koncertų salėje „Compensa“ 2500 kv. metrų erdvėse tris dienas savo kūrybą pristatė per pusšimtį autorių.

Pasak mugės rengėjų, „Art Compensa“ „meno mugė padės meno kūrėjams BŪTI PAMATYTIEMS ir ATRASTIEMS VISUOMENĖS, o lankytojams suteiks progą PATIRTI meno įsigijimo ir kolekcionavimo DŽIAUGSMĄ bei praplėsti kultūrinį akiratį“. Mugę lydės ir lydi satelitinės parodos Vilniuje, Kaune ir Palangoje visus metus. „Art Compensa“ meno fondo kūrinii išskirtinėmis kainomis galima įsigyti *pa-veikslaitau.lt*.

Šiųmetėje mugėje „Art Compensa“ dalyvavo ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos, Estijos, Islandijos, Ukrainos meno kūrėjai. O mugės atrankos komisiją sudarė mugės meno vadovė prof. dr. Ramutė Rachlevičiūtė, LDS pirmininkė

prof. Eglė Ganda Bogdanienė, dailės istorikė, menotyrininkė doc. dr. Deima Katinaitė.

Noromis ar nenoromis tenka šią meno mugę lyginti su ilgametę tradiciją bei patirtį turinčia „ArtVilnius“ meno muge, kuri kasmet vyksta „Litexpo“.

Kokie pagrindiniai šių dviejų meno mugių panašumai ir skirtumai?

Pirmiausia „Art Compensa“ išsiskiria kameriškumu, o per mugę „ArtVilnius“ meno kūriniai eksponuojami visose „Litexpo“ erdvėse. „ArtVilnius“ būna apie 600 dalyvių, o „Art Compensa“ – dešimt kartų mažiau (apie 60).

Peržiūrėjus dalyvių sąrašą akivaizdu, kad „Art Compensa“ meno mugėje – gana nemažai ir vidurinės, ir vyresniosios kartos menininkų (pvz., tarp dalyvių – Rimantas Dichavičius, Birutė Stančikaitė ir kt.). Maloniai nustebau pamačiusi eksponuojamus kai kurių mirusių menininkų paveikslus (Adolio Jono Krištopaičio (1925–2000), Algirdo Petručio (1915–2010), Romualdo Radzevičiaus (1942–2021), Šarūno Šimulyno (1939–1999).

„ArtVilnius“ – gal kiek daugiau jaunesnės kartos menininkų.

Mugėje savo erdves rado ir tapyba, ir grafika, ir fotografija, ir skulptūra, ir keramika, ir tekstilė, ir paveikslų restauracija, ir tarpdisciplininiai menai. Atskirus standus turėjo ir Vilniaus dailės akademijos menų katedros.

Taip pat nėra paslaptis, kad „Art Compensa“ labiau komercializuota, orientuota į kūrinių pardavimą. Šios mugės ekspozicijų erdvėse – daugiau chaotiškumo, neužbaigtumo ir, deja, tam tikro mėgėjiškumo, o „ArtVilnius“ išsiskiria ypatingu profesionalumu.

Taip pat „Art Compensa“ stokoja ir gero kontakto su menotyrininkais, žurnalistais. Kreipiantis į organizatorius, tiesa, paskutinėmis minutėmis (galbūt dėl to galiu ir save kaltinti), nebuvo įmanoma gauti nei kvietimų, nei mugės katalogo. Apskritai kyla klausimas, kodėl „Art Compensa“ svetainėje nėra galimybės parsisiųsti šios mugės katalogo, kai visada tą galima padaryti vykstant meno mugei „ArtVilnius“.

Kita vertus, mugėje „Art Compensa“ buvo daug gyvumo,

„Art Compensa“, meno mugės akimirka. 2024 m.

O. GAIDAMAVIČIŪTĖS NUOTR.

savotiško akcionizmo, turiu omenyje tapybos pamokas, menines dirbtuves, performansų bei filmų demonstravimą. Buvo mugėje ir piešimo iš natūros, ir šaržų (juos piešė Gintaras Jocius ir Donatas Bilius).

Buvo džiugu stebėti, kaip mugėje dalyvaujantys dailininkai socialiniuose tinkluose (pirmiausia feisbuke) dalijasi savo favoritais (pvz., tapytoja Eglė Velaniškytė itin palankiai įvertino tapytojos Kristinos Danilevičienės abstrakcionistinę santūrių spalvų kūrybą-tapybą).

Visas mugės dienas buvo rodomas Algio Kriščiūno filmas „Žaisti gyvenimą“, o pirmame stende vyko

„Art Inn“ tapybos pamokėlės su Ansiu Burke.

Antrame stende vyko LDS Slaptųjų piešiančiųjų draugijos ilgasis piešimas. Vėliau Kristina Švenčionytė pristatė performansą „Išvirkščias profilis“ (performansas buvo rodomas visus dienas).

Apskritai meno mugė „Art Compensa“ Lietuvoje vykstančių meno mugių kontekste išsiskiria ne tik komerciniu pobūdžiu, bet ir polifoniškumu.

Belieka padėkoti mugės „Art Compensa“ organizatorėms Gabijai Lydytei, Patricijai Vytytei bei menotyrininkei Ramutei Rachlevičiūtei.

Naujakuriai

Grupinė menininkų paroda „Keteros“ Lietuvos dailininkų sąjungos meno erdvėje „Medūza“

MARIJA MARTINAITYTĖ

Kad ir kur atsidurtume, kad ir kiek klajotume, norisi šviesos, jaukumo ir jausmo, jog vieta, kurioje esame, bent kiek atspindės, kad ji kuriasi kartu su mumis, kad esame jos dalis. Namus, liekančius tik atsiminimuose, prisimename iš kokių nors mažų, kartais ir nelabai svarbių detalių, daiktų ar menkniekių, kuriuos vis nešiojamės ir perkeliame keliaudami iš vienos vietos į kitą – bandydami įtikinti save, kad ten, kur esame apsistoję tam tikram laikui, yra mūsų vieta, mūsų namai. Dažnai ne tik pačios vietos, bet tie sunešti ir su mumis vis keliaujantys daiktai ir tampa namais, jų atributu, simboliu – kraustantis ir vis tampant naujakuriais, jie klaidžioja kartu su mumis.

Keliauju į „Medūzą“, kurioje vyksta keturių menininkų Emmos Bang, Karolinos Janulevičiūtės, Monikos Janulevičiūtės ir Ulijonos Odišarijos grupinė paroda „Keteros“. Ten taip pat bėgioja nematomi, besislepiantys naujakuriai, vis bandantys įsikurti, prisiminti ir atkartoti ar iš naujo perkurti savus namus.

Ši paroda neprimena įprastos grupinės parodos. Čia neeksponuojami atskiri menininkų darbai,

nepakabintos etiketės su darbų pavadinimais ir autorystės liudijimais. Keturių menininkų kūrybiniai impulsai gyvuoja kaip vienas, daugiasluoksnis ir su aplinka susipinantis kūrinys, instaliacija, paverčianti galeriją erdve klajonėms, kelionėms ir trumpesniems ar ilgesniems apsistojimams.

Visos parodos pamatais (kurie, nors ir uždengiami, niekada nepaslepiami) tampa metalinės konstrukcijos, savo forma primenančios pradedamus statyti, bet sumažintus daugiaaukščius namus, jų pastolius, gal net ateityje saulės spindulius gaudysiančius žemaūgius dangoraižius (už metalines konstrukcijas parodos lankstinuke dėkojama Dominykui Dauniui ir Jurgiui Paškevičiui). Galbūt tai statinių projektų nepavykusių modelių liekanos, o gal su antgamtinių jėgų pagalba sumažintos konstrukcijos, perkeltos iš tikros statybvietės. Nei blizgančių dangoraižių, nei daugiaaukščių gyvenamųjų namų, pilnų tuščių butų ir bevardžių kambarių, čia nelieka. Šaltas ir tamsus metalas, apkamšytas rusvų ir šviesiai rudų atspalvių audyklais ar kitomis tekstilinėmis medžiagomis, yra sušildomas ir taip paslepia savo šaltį. Planuojamus blizgančio gyvenimo modelius atsiima iš kitur išvyti, išguiti ar senų namų neberandantys naujakuriai – iš

savo urvelių atsineštais ar pakeliui rasta daiktais ir medžiagomis bando dar stipriau, ne tik glėbiu (rankomis, o gal letenomis), apkabinti ir apkamšyti šaltas sienas, net dantimis išgraužti savitu dantiraščiu kuriamus gyvenimo ornamentus.

Popierines sienas čia keičia kietesnis kartonas ar močiūčių šventinių vaišių stalus primenantys vaflių lakštai, plonas faneros plokštės – dantimis išdrožinės medžio skulptūrėlės. Šie naujakuriai namus stato neprisiėdami prie nesibaigiančios pirkimo-pardavimo tėkmės, ieškodami, rinkdami ir mainydamiesi medžiagomis. Toks procesas ne pats greičiausias, bet jiems ir nereikia skubėti – bent kol kas, kol dar vasara, kol dar šilta, kol dar niekas nesurado ir nepasisavino jų naujų namų, neišdrąsino išvyti lauk... Lėtas procesas skatina iškart nepamatomą, organišką kaitą, su kuria ne taip sunku susigyventi, – sulėtintas gyvenimas neprimena patirtų negandų.

Stebėdama mažų ir sunkiai pastebimų naujakurių, išguitų iš urvelių, virtuvių ar laiptinių kampečių, rūsių ar miškų, suneštus, surastus daiktus, sudėtus į vieną vietą, pernaudotus iš naujo, jaučiu, jog vilioja ir mane kartu su jais ieškoti, landžioti, nebūtinai

Emma Bang, Karolina Janulevičiūtė, Monika Janulevičiūtė, Ulijona Odišarija, „Keteros“, parodos fragmentas. 2024 m.

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

materialių daiktų (o gal ir jų), bet naujų žiūros taškų, kad pamatytų naujus kampelius, kuriuose kiekvienas linkis ar įbrėžimas gali atverti naują, dar nepažintą klotą.

Paroda veikia iki birželio 29 d. Lietuvos dailininkų sąjungos meno erdvė „Medūza“ (Šv. Jono g. 11, Vilnius)

Ką švenčiame?

Pamąstymai po „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų

ILONA VITKAUSKAITĖ

Nepaisant nuo „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų scenos kelis kartus pasikartojusių palaikymo patikinimų LGBT+ bendruomenei, krikdėmų politikai gana jaukiai sėdėjo Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro koncertų salėje (susidarė įspūdis, kad tai kažkokie specialūs TS-LKD partijos apdovanojimai ar partijos elito suvažiavimas, kuriame net žemės ūkio ministras dalyvavo). Deja, nė vienas iš jų nepasirodė prieš dieną vykusiose „Pride“ eitynėse. Renginio operatoriai elgėsi pagal vadovėlį ir skambant Gretos Grinevičiūtės, Marijos Kavtaradzės ar Aistės Stonytės kalboms neatsuko kameros į premjerę, kuriai pritrūko lyderystės ir kuri nemaža dalimi yra atsakinga už tai, kad vis dar gyvename balanos gadynėje, visa *queer* bendruomenė yra įstrigusi ties vienu partnerystės klausimu ir negalime judėti į priekį (apie translyčių žmonių teises apskritai bijoma net užsiminti).

Net savo ištarme visas renginys priminė konservatorių balių: įsiminė kalbos apie vaikus ir šeimą. „Trijų vaikų tėvas, mylimas vyras ir sūnus“ Tomas Sinickis teigė, jog, supras, reikia labiau remti (finansškai) animaciją, kad heteroseksualios poros galėtų turėti daugiau nei vieną vaiką. Mat tik vaikams žiūrint animacinius filmus tėveliai turi atokvėpio. Dar kartą prasiveržė provincialus požiūris tiek į animaciją (kaip skirtą vaikams), tiek galų gale į gyvenimą kaip reprodukciją. Mūsų nykiame politiniame diskurse apskritai pernelyg dažnai nuskamba pasisakymai, kad žmogaus, ypač moters, vienintelis tikslas gyvenime – gimdyti vaikus, juk tokia prasta demografinė situacija, šeima – valstybės ląstelė, pagrindas ir t.t. Gerai, kad bent jau tiesioginių raginimų gimdyti neišgirdome. Na, o vieną iš apdovanojimų įteikė Giedrius Paulauskas, atkūręs pokario partizanų aprangą. Tai taip pat puikiai atitinka dešiniųjų ideologiją ir atminties politiką.

Kaip visuomet per apdovanojimus išryškėja daugiau kompleksų bei traumų, nei norėtusi. Tai buvo akivaizdu kad ir iš nuolatinio kalbėjimo apie „pripažinimo tarptautinėje erdvėje ženklus“. Psichoanalitikai tikriausiai daug galėtų pasakyti apie tą gana patologišką susikonceptravimą į tai, kaip kas mus mato iš šono. Taip pat viso renginio metu buvo prisimenama skurdi praeitis. Darius Meškauskas, atsiimdamas „Sidabrinę gervę“ už geriausio antraplanio aktoriaus vaidmenį filme „Mano laisvė“, savo kalboje net paskelbė mirusiu visą 9-ojo dešimtmečio pabaigos ir 10-ojo dešimtmečio kiną. Žinoma, niekas nesako, kad laikai buvo lengvi, bet

tuo metu kūrė ir Šarūnas Bartas, ir Arūnas Matelis, ir Audrius Stonys, ir Kristijonas Vildžiūnas... Tačiau praeities išstūmimas irgi kalba apie traumines patirtis. Gal tai ir švenčiame? Dalies visuomenės, taip pat ir kino kūrėjų, sotesnį gyvenimą, koncertų salių atnaujinimą? Nors ne vienas prašė didesnio finansavimo. Net ir Tadas Vidmantas, kuris norėtų kurti filmą su orkestro muzika. Lyg tai ką nors keistų.

„Sidabrinė gervė“ už geriausią antraplanės aktorės darbą Hadar Ratzon Rotem Tomo Vengrio filme „5 ½ meilės istorijos viename Vilniaus bute“ taip pat sukėlė minčių. Rusas aktorius ar aktorė net nebūtų buvę nominuoti. Tad dėl Ukrainos galime užimti itin tvirtą poziciją, o Gazos atžvilgiu nėra jokios pozicijos. Juk per toli, reikėtų pernelyg daug gilintis, plius patys svajojame būti savo regiono Izraeliu su sienom ir tvorom, ką jau kalbėti apie paplitusią islamofobiją...

Nepaisant gausių pagyrų „kles-tinčiam Lietuvos kino miškui“, peržvelgus nominantų sąrašus tenka pripažinti, kad praėję metai buvo gana nykūs. Ir čia kyla vieni esminių klausimų. Ar tikrai reikia užpildyti visas kategorijas 4–5 nominacijomis, nesvarbu kokiomis? Ir, galų gale, kam skirti nacionaliniai apdovanojimai? Aišku, nemažai kūrėjų – narcizai, įsivaizduojantys, kad saulė sukasi aplink juos. Tad jie socialiniuose tinkluose nesibodi pareikšti, kad tai jų šventė. Tačiau ar tikrai? Vieninteliai tokio lygio apdovanojimai šalyje ne tik pasako žiūrovams, kas yra „geriausi iš geriausių“, bet ir formuoja kultūrinę atmintį. Taigi, sakyčiau, atsakomybės čia šiek tiek daugiau, nei tik paplekšnoti patiemis sau ar kitiems per petį.

Po praėjusių metų skandalo (tiksliau, skandaliuko), katapultuoto socialinių medijų, kai visi, kas galėjo, „ventiliavo“ savo emocijas ir mažos bendruomenės nuoskaudas, regis, šiais metais „Sidabrinės gervės“ organizatoriai bandė įtikti visiems, net pakeitė nuostatus. Atsirado patariamoji taryba, padidėjo atrankos komisijos narių skaičius. Taip pat tvarkingai bandyta kiekvienoje kategorijoje užpildyti 4–5 nominacijas, nors akivaizdu, kad tik vos pora

„Čiulbanti siela“

„Tu man nieko neprimeni“

filmų buvo verti dėmesio. Kartais susidarė įspūdis, kad nepaisyta jokių kokybės kriterijų. Tai parodė ir praėjusį sekmadienį išdalintos statulėlės, kurių daugiausia pagrindinėse kategorijose surinko Marijos Kavtaradzės „Tu man nieko neprimeni“, – filmas neturėjo lygiaverčių konkurentų, ir tikrai ne dėl to, kad būtų kuo nors genialus. Tai tiesiog profesionalus kūrinys tiek aktorių darbo, tiek scenarijaus, tiek operatoriaus ar režisūros meistriškumo požiūriu. Deja, kiti filmai – dar tik sunkiai vaikščiojantys pagrandukai (štai ir pati sugrižau prie vaikų temos).

Atrodo, būtent pernai metų isteriški balsai medijose ir tai, kad organizatoriai neišdrįso ar nenorėjo apginti komisijos bei jos pirminės pozicijos, ir privedė prie šios kiek komiškos situacijos, kai imperatyvas „švęsti šventę“ tampa svarbesnis nei elementari savigarba arba kokie nors kriterijai. Pažvelkime kad ir į tokias kategorijas, kaip geriausias ilgametražis dokumentinis ir vaidybinis filmas. Pastarojoje dėmesio vertas vienas filmas – jau minėtas „Tu man nieko neprimeni“. Deja, nei Vengrio „5 ½ meilės istorijų viename Vilniaus bute“, nei Irmos Pužauskaitės „Devinto žingsnio“ sėkme nepavadinsi. Vengrio filmo pagrindas – barzdoti anekdotai apie meilųžį spintoje, gėjų porą

pamačius infarkto ištiktą moterį ir t.t. Nors režisierius tarsi turi ambicijų kažką pasakyti apie šiuolaikinius santykius ir žmogiškąją būklę, nieko gilesnio išspausti nepavyksta, nebent tai, kad santykiai byra kaip ir seno buto sienos...

O Pužauskaitės „Devintas žingsnis“ – tipinis debiutinis filmas, padrikas, nežinantis, kas jam svarbu, į kurį, regis, norėta sudėti viską: tai, kas rūpi, ką skauda, kas buvo matyta kokiam kitame filme, „pridedant“ kuo daugiau personažų ir negebant nuosekliai plėtoti poros pagrindinių. Deimanto Narkevičiaus „Čiulbanti siela“, kad ir kaip įdomiai būtų skambėjęs „ant popieriaus“, iki filmo vis dėlto neužauga, ir galerijoje, kur yra daugiau laisvės išeiti / ateiti, kur žmogus nėra prirakintas prie kėdės, jį žiūrėti būtų tiesiog įdomiau. Taip pat „Čiulbanti siela“, kaip įprasta videomenui, – labai lakoniška, čia ne tiek plėtojamos temos ar motyvai (apie siužetą pamirškite), kiek pateikiamos užuominos arba užuominų užuominos. Tad kiek investuosi savęs – tiek ir pamatysi. Nors reikia pripažinti, kad operatoriaus Eitvydo Doškaus darbas, įvertintas „Sidabrine gerve“, – įsimena.

Tą patį matome dokumentinio filmo kategorijoje. Aistės Stonytės „Mamutų medžioklė“ – vienintelis nominacijos ir apdovanojimo vertas filmas, kurio pasakojimo nebandoma sukišti į primityvią schemą (kaip daro Audrius Juzėnas filme „Vakar“), atskleidžiamas personažas ir jo drama keičiantis laikmečiams. Kalbant apie „Mūžą“, vienintelis žmogus, kuris turėjo būti nominuotas, yra pati Mūza Rubackytė. Tai ji viską kontroliuoja filme – sako ir rodo tai, ką nori, ir dar pati surežisuoja. Agnės Marcinkevičiūtės kaip režisierės čia tiesiog nėra. Tai tas atvejis, kai režisierius yra visiškai valdomas personažo ir to, kaip šis nori būti matomas. Filme nėra jokios Marcinkevičiūtės distancijos, kritiškesnio požiūrio.

Sunku suprasti, kodėl tarp nominantų – ir Vytauto Dambrausko „Bilietas“ ar Aurimo Valujavičiaus „Irkla is per Atlantą“. Nors pastarasis filmas ir baisiai nuobodus (žmogus irkluoja, nelabai turi ką pasakyti, vieninteliai nuskambantys gilesni pamąstymai – kad esame smiltelės ir vandens lašai jūroje ar vandenyne), Valujavičius bent jau nepozuoja ir neturi jokių ambicijų dėl gilių apibendrinimų. Būtent tai kiša koją Elenos Kairytės „Robertai“: režisierė nori sukurti kartos portretą, bet net negeba prieiti prie savo veikėjos. Filme keičiasi viskas – herojės sūkuosenos, aplinka, tik ne pati veikėja, arba bent jau taip ją rodo režisierė. Apie pačią Robertą sužinome tik tiek, kad ji daug rūko, regis, turi problemišką šeimą, mėgsta augalus bei gyvūnus ir turi finansinių rūpesčių. Filmo pabaigoje paaiškėja, kad mergina nėra baigusi devintos klasės, nors neatrodo, kad Kairytei būtų įdomios priežastys.

Tačiau „7md“ redakcijai ir skaitytojams turbūt svarbiausia tai, kad „Aukštinė gervė“ už gyvenimo nuopelnus skirta ilgametei kino skilties redaktorei, kino kritikei ir mylimai dėstytojai Živilei Pipinytei, kuri nemėgsta ditirambų, tad tuo ir neužsiimsiu. Vis dėlto organizatoriai tikrai galėjo pasistengti labiau ir ne tik sumontuoti nei šio, nei tokių filmuką, bet ir įvardinti vienos svarbiausių ir įtakingiausių šalies kino kritikų darbų.

Aišku, reikia nepamiršti, kad „Sidabrinės gervės“ apdovanojimai – visų mūsų kolektyvinis portretas. Su visomis traumomis, kompleksais, ambicijomis, fantazijomis ir bandymais būti tuo, kuo nesame. Tad lauksime kitų metų.

P. S. Vedėjams kitą kartą siūlyčiau perskaityti renginio scenarijų dar prieš lipant į sceną. O visokių robotų šunų (čia dar vienas bandymas pabrėžti, kokia moderni šalis esame?) ir kitų nesąmonių gal geriau net nekomentuosiu...

Žudikas kiekvienam

Nauji filmai – „Hit Man“

ELENA JASIŪNAITĖ

„Samdomus žudikus išgalvojo populiarioji kultūra“, – dar filmo „**Hit Man**“ (rež. Richard Linklater, JAV, 2023) pradžioje konstatuoja pagrindinis herojus Geris Džonsonas (Glen Powell). Tuoj pat prieš žiūrovo akis prabėga begalė filmų ištraukų – nuo *film noir* klasikos iki „Reikalų Briugėje“. Visus juos vienija samdomo žudiko personažas. Žudikai gali būti visokie – romantiški paslaptingieji, nevykėliai, beveidžiai. Tačiau visi jie tarnauja žiūrovo fantazijai – lūkesčiui, kad prireikus atsiras žmogus, galintis atkeršyti tam, kuris įskaudino. Klausimas, kodėl visuomenė taip nori tikėti susikurtu samdomo žudiko mitu, tampa atspirties tašku ir režisieriui Richardui Linklateriui.

Kuklus ir savimi nepasitikintis Geris Džonsonas – tikra vidutinybė. Universitete jis dėsto psichologiją ir filosofiją, keldamas žiovulį studentams, gyvena vienas su dviem katinais Id bei Ego ir lesina kaimynystėje įsikūrusius paukščius. Būdamas itin kruopštus, laisvu laiku papildomai uždarbiauja padėdamas policijai sumontuoti pasiklausymo ir stebėjimo įrangą. Dažniausiai į Gerio komandos akiratį patenka žmonės, ieškantys samdomo žudiko, kuris padėtų atsikratyti antrosios pusės ar konkurento. Viskas pasikeičia, kai samdomą žudiką vaidinantis policininkas

už prasižengimą yra nušalinamas nuo pareigų, o kukliajam Geriui tenka užimti jo vietą. Taip Geris atranda naują savo talentą – atliepti kiekvieno užsakovo galvoje susikurtą fantaziją – ir tampa sėkmingiausiai dirbančiu šios srities specialistu Naujojo Orleano policijos istorijoje. Tačiau netrukus darbo metu Geris sutinka Medison (Adria Arjona), nusprendusią atsikratyti savo tirono vyro. Gerio pasaulis apsiverčia aukštyn kojomis.

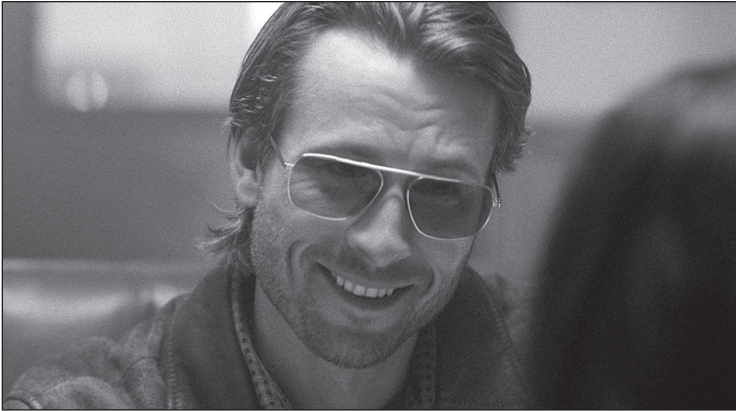
Nors tarp sinefilų Richardas Linklateris geriausiai žinomas dėl savo romantiškos „Prieš“ trilogijos, jis niekada nebuvo režisierius, ištikimas vienam žanrui ar stiliui. „Hit Man“ labiausiai primena modernią *screwball* komedijos interpretaciją. Čia rasime visko – ir vyrą, kurio tapatybei iškilo grėsmė, ir lemtingą moterį, ir *film noir* elementų, ir, žinoma, nusikaltimą. Savos tapatybės paieškos ir savęs perkūrimas kine taip pat nieko naujo, tačiau Linklaterio – talentingo režisieriaus ir scenaristo – rankose ši istorija atgimsta naujai. Linklateris kalba ne tik apie medijų mums įdiegtas klišes, bet ir apie stereotipus, ir net pašiepia kai kurių JAV gyventojų primityvumą (filme matomos situacijos, nors ir atrodo neįtikėtinai kvailos, būtų lengvai randamos spaudoje, nusikaltimų skiltyje).

Iš pradžių nuolat sau turėjęs priminti frazę „galvok kaip samdomas žudikas“, Geris netrukus atranda naują aistrą žaisti su savo tapatybe ir teorines psichoanalizės

žinias pritaikyti praktikoje. Inspiracijų jis ieško ir populiariojoje kultūroje, ir jutubo videorašų platformoje, iš kur mokosi transformuoti savo išvaizdą nuo dantų protezų iki tatuiruočių ir perukų – viskas tarnauja kliento fantazijai išpildyti. Kiekvienam susitikimui jis parenka naują *alter ego* – nuo rafinuoto bondiško blogiuo iki gerokai kvaištelėjusio keistuolio. Akylesniam žiūrovui tai papildoma pramoga – spėlioti, koks kūrinys ar asmenybė inspiravo Gerio vis iš naujo sukuriamą samdomą žudiką.

Scenarijaus bendraautoris aktorius Glenas Powellas, anksčiau matytas vaidinantis nykius gražuolius antrarūšėse komedijose ir Tomo Cruise'o šešėlyje, filme nustebins ne vieną. Jis keičia ne tik išvaizdą. Kinta dialektas, elgsena, judesiai, veido išraiška, visa asmenybė. Ir kas kartą ji yra įtikinama, net jei balansuoja ties absurdo riba. Jis yra tikroji filmo žvaigždė. Deja, to paties negalima pasakyti apie filmo *femme fatale* turėjusią būti Medison: nors trauką tarp aktorių sunku nuneigti, moters personažas blankus ir neįtikinantis, nesiulantis jokio antro dugno ar netikėtumo pačiam filmo siužetui.

„Hit Man“ – labai keistas filmas, neįpareigojantis ir gana intelektualus vienu metu. Jame netrūksta klišių (savaime suprantama, kad „kietas“ vyrukas rinksis šunis ir šeimą, o nevykėliui liks katės ir paukščiukai), jis netolygus – pirmoji pusė gerokai stipresnė nei antra. Dvių valandų trukmės filme yra užtekstinai

„Hit Man“

nereikalingų scenų, tačiau pabaiga atrodo paskubinta, o ir lemtingo finalinio siužeto posūkio, kurio, tikiu, laukė dauguma žiūrovų, pritrūksta. Tačiau tai „nepiktybinis“ filmas be moralų apie gėrį ir blogį. Nepretenzingas, nepretenduojantis į akademines gelmes, jis yra visai nebloga žmogaus elgesio (o ir popkultūros) studija. Per filmo personažo kaitą

bei interesus analizuojamos teorijos apie žmogaus prigimtinę ir susikurtą tapatybę. Kalbama apie kaukes, kurias kiekvienas užsidėdamė atsižvelgdami į aplinkybes ir mūsų sutinkamus žmones. Galų gale – jis primena, kad kiekvienas gali būti ne tik savo laimės, bet ir savo tapatybės kūrėjas.

Kronika

„Sidabrinių gervių“ laimėtojai

Birželio 9 d. Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro (LVSO) koncertų salėje vyko iškilminga jubiliejinė, 15-oji, „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų ceremonija, kurios metu geriausiems kino kūrėjams išdalinta 21 statulėlė ir vienas specialusis apdovanojimas. Daugiausia „Sidabrinių gervių“ atiteko režisierės Marijos Kavtaradzės filmo „Tu man nieko neprimeni“ bei Deimanto Narkevičiaus filmo „Čiulbanti siela“ komandoms.

Sekmadienio vakarą su salėje susirinkusiais kino industrijos atstovais bei žiūrovais prie ekranų sveikinosi vedėjų duetas – televizijos bei radijo laidų vedėja Eglė Kernaitytė-Dambrauskė ir aktorius Andrius Bialobžeskis.

Apdovanojimų vakarą pradėjo pirmą kartą istorijoje pristatyta nominacija už kino kultūros sklaidą, ją įteikė „Sidabrinių gervių“ organizatoriai: Lietuvos kino centro vadovas Laimonas Ubavičius ir AVAKA vadovas Darius Vaitiekūnas. Specialusis prizas atiteko lietuviškų trumpametražių filmų agentūrai

„Lithuanian Shorts“, ne vienus metus puoselėjančiai trumpametražio kino kultūrą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

Vakaro metu apdovanojimus teikė meno, mados, sporto, muzikos pasaulio atstovai. Legendinė plaukikė, olimpinė čempionė Lina Kačiušytė įteikė geriausio metų trumpametražio filmo apdovanojimą, kuris atiteko Adui Burkšaičiui už filmą „Tušinukas“. Kiek vėliau į sceną lipo prodiuserė Uljana Kim, kuriai šiais metais skirtas prestižinis „Eurimages“ ir Europos kino akademijos koprodukcijos apdovanojimas. „Sidabrinę gervę“ už geriausią mažumos bendros gamybos filmą ji įteikė už daugybę žiūrovų visame pasaulyje sužavėjusią, Lietuvoje tapytą animacinę juostą „Kaimiečiai“. Geriausiu animaciniu filmu pripažinta juosta „Ta, kuri žino“. Režisieriui Eglei Davidavičiai apdovanojimą simboliškai įteikė atlikėjas, trijų vaikų tėvas Tomas Sinickis.

Net šešios gervės iškeliavo pas filmo „Čiulbanti siela“ (rež. Deimantas Narkevičius) kūrėjus. Už geriausią metų grimo dailininko darbą apdovanota Eglė Mikalauskaitė-Gricienė, geriausio kostiumo dailininko nominacija taip pat atiteko šio filmo kostiumų dailininkei Agnei Rimkutei, o

geriausio kino dailininko darbo apdovanojimas – Algirdui Garbaciauskui. Ne mažiau komisiją sužavėjo ir filmo garsai bei muzika. Metų geriausio garso režisieriaus kategorijoje apdovanotas Saulius Urbanavičius, o už geriausią kompozitoriaus darbą – Miša Skalskis. Apdovanotas ir šio filmo operatorius Eitvydas Doškus.

Už antraplanį vaidmenį „Sidabrinę gervę“ šįkart pelnė aktorė Hadar Ratzon Rotem, suvaidinusi filme „s ½ meilės istorijos viename Vilniaus bute“. Jos pasveikinti į sceną kilo aktorius Arvydas Dapšys. Darius Meškauskas apdovanotas už antraplanį vyro vaidmenį filme „Mano laisvė“. Jam apdovanojimą įteikė LRT prodiuserė, kino žurnalistė Lolita Bytautaitė.

Metų geriausio montažo režisieriaus kategorijoje apdovanota Silvija Vilkaitė, prisidėjusi prie filmo „Tu man nieko neprimeni“ gimimo. Po šio apdovanojimo filmo komanda, skambant garsioms ovacijoms, į sceną ėjo dar penkis kartus. Režisierius, aktorius Kęstutis Jakštas apdovanojimą įteikė geriausia metų aktores pripažintai Greta Grinevičiūtei. Ką tik iš Liublanoje vykusio Tarptautinės aktorių federacijos suvažiavimo grįžusi Gabija Jaraminaitė scenoje sveikino

geriausiu metų aktoriumi tapusį Kęstutį Cicėną. Į sceną lipo ir pati vieno iš šių metų favoritų – filmo „Tu man nieko neprimeni“ – režisierė Marija Kavtaradzė. Jai atiteko geriausios scenarijaus autorės titulas.

Kas tapo geriausiu metų režisieriumi, paskelbė nacionalinių kino apdovanojimų „Sidabrinė gervė“ globėja – ministrė pirmininkė Ingrida Šimonytė. Statulėlę ji įteikė režisieriui Marijai Kavtaradzei. Pripažinimą „Tu man nieko neprimeni“ šventė ir darsyk – juosta paskelbta metų geriausiu vaidybiniu ilgametražiu kino filmu.

Metų geriausiu dokumentiniu filmu tapo „Mamutų medžioklė“. Apdovanojimą režisieriui Aistei Stonytei įteikė Lietuvos ir Gineso rekordininkė Ajana Lolat. Metų žiūroviškiausiu filmu pripažinta daugiausia žiūrovų šiais metais prie ekranų ir į kino sales pritraukusi Tado Vidmanto komedija „Milijonieriaus palikimas“.

Renginio metu įteiktas ir „Sidabrinės gervės kiaušinis“ už geriausią studento darbą bei „Auksinė gervė“ už viso gyvenimo nuopelnus. Pirmasis apdovanojimas bei speciali „Telia“ įsteigta premija atiteko filmo „Numeris vienas“ režisieriui studentei Mildai Augustaitytei. O

J. AUŠKELIO NUOTR.

„Auksinė gervė“ už viso gyvenimo nuopelnus skirta kino kritikei Žilvilei Pipinytei.

Nacionalinius kino apdovanojimus „Sidabrinė gervė“ organizavo asociacija AVAKA kartu su Lietuvos kino centru. Lietuvišką kiną palaiko „Telia Play“. Apdovanojimų globėja – ministrė pirmininkė Ingrida Šimonytė. „Sidabrinės gervės“ filmų atrankos ir balsavimo komisijų darbą prižiūrėjo tarptautinė audito kompanija „Grant Thornton Baltic“, partneris – LRT .

NUKELTA Į 13 PSL.

Atsitiktinumų scenarijai

Krėsle prie televizoriaus

Prancūzų režisierė ir aktorė Maiwenn mano, kad „menininkai – tai prieinami politikai“, kurie formuoja visuomenės nuomonę, nes „kai mes matome, kaip kalba politikas, mažai ką suprantame“, bet „kai kalba menininkai, tai suprantama visiems“. Gal taip ir yra, bet kažkodėl neišivaizduoju, kad lietuvių politikus būtų galima išversti į meno kalbą, juolab kad po pastarųjų rinkimų ir gausių vieno naujo Europos Parlamento nario Evangelijos citatų gali pasirodyti, jog atsidūrei psichodeliško „siaubiako“ filmavimo aikštelėje.

Net jei yra tekę stovėti ilgoje eilėje, kad patektumėte į Versalį, pasinaudokite Maiwenn kvietimu ir pasižiūrėkite filmą „Žana diu Bari, karaliaus favoritė“ (L NK, šįvakar, 14 d., 21 val.), nes jis visas filmuotas Versalyje ir galima paganyti akis po puikius interjerus, nesiblaškant kartu su didžiule turistų minia. Užtat kartu su Maiwenn, kuri vaidina pagrindinę heroję, ir su Liudviką XV įkūnijusiu Johnny Deppu. Filme rodomas jaunos ir ambicingos moters Jeanne Vaubernier likimas. Iš socialinio dugno į karaliaus favorites prasimušusios moters, kuri įėjo į istoriją madam du Barry vardu, istorija savaip pamokoma. Juk Versalyje taip pat vyko daug politinių dramų ir farsų.

Jaunoji Žana, pasitelkusi visą savo žavesį, išsilavinimą bei protą, sukėlė ne vieną skandalą, kad taptų įtakinga, turtinga ir mylima. Pavojingi žaidimai su karaliaus dvaru atvedė ponią du Barry ten, kur ir kitus šio žaidimo dalyvius, – į giljotiną. Tai skamba naiviai, kaip istorijos vadovylyje, bet tik bandau perteikti neįmantrų filmo turinį, kartais tampantį net groteskišką: medinis Deppas blaškosi po filmavimo aikštelę, tai yra Versalį,

narcistiška Maiwenn vaidina seksualiausią gundytoją. Gal to visai užtenka penktadienio vakarui, bet gyvenimas rašo keistesnius scenarijus: pajvairinsiu filmą keliais kūrėjų gyvenimo faktais.

Holivudo žvaigždė ir kelių kartų žiūrovų numylėtinis teisme daužosi su buvusią žmona viso pasaulio žiūrovų akyse. Į dienos šviesą išskyla daug nemalonių faktų – alkoholis, prievarta, narkotikai, bet iškart po garsiojo teismo Deppas vyksta Prancūzijon vaidinti karaliaus Liudviko XV. Maždaug tuo metu vienas žurnalistas paduoda filmo režisierę į teismą, esą ji tampė jį už plaukų, mušė ir įžeidinėjo, nes jis parašė, kad buvęs Maiwenn vyras ir dukters tėvas kaltinamas seksualine prievarta. (Beje, Lucas Bessonas tuo, regis, kaltinamas dažnai, o asmeninio gyvenimo dramos tapo ne vieno Maiwenn filmo pagrindu.)

Su teismais ir skandalais susijęs „Žanos diu Bari, karaliaus favoritės“ atsiradimo kontekstas gana svarbus, nes akivaizdu, kad abu – ir aktorius, ir režisierė – filme išliejo savo pyktį ir nuoskaudas, išsakė visas mintis apie „piktus liežuvius“, sudėjo apmąstymus apie nykstančią šlovę.

Woody Alleno filmai taip pat dažnai autobiografiški. 2015 m. pasirodęs „Neracionalus žmogus“ (TV1, 16 d. 01.50) pasakoja apie filosofijos profesorių Eibą Lukasą (Joaquin Phoenix), kuris nebemato gyvenimo prasmės. Žmona paliko Eibą dėl geriausio jo draugo. Jį lydi girtuoklio ir mergiiaus šlovė, visada pasirodanti anksčiau už patį Eibą. Trikampis tarp Eibo, jį įsimylėjusios studentės Džil (Emma Stone) ir kolegės Ritos (Parker Posey) – tai tik Alleno žaidimo su literatūros ir filosofijos klasikais pradžia, nes tikrasis filmo raktas yra Fiodoro Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė“.

Mat atsitiktinai nugirdęs vieną pokalbį, profesorius užims Rodiono Raskolnikovo vietą, o studentės iš geros šeimos atliks Sonečkos Marmeladovos funkcijas. Atsitiktinumas tinka ir asmeniškai Alleno filosofijai, bet, regis, jam prieštarauja kita „Neracionalaus žmogaus“ herojė – Džil mama, kuri apie Eibą sako taip: „Jo darbas – tik stiliaus triumfas. Jis moka elgtis su žodžiais, pasitelkia taisyklingus, rafinuotus argumentus, tačiau prisikapsčius esmės, jie sugrius.“

Anne Fletcher „Piršlybos“ (TV3, 15 d. 19.30) – romantinė komedija vasaros vakarui. Filmo herojė Margaret (Sandra Bullock) – vienos amerikiečių leidyklos galva, o jos gyvenimas – profesinių sėkmių grandinė. Tiksliau, jos gyvenimas yra darbas. Margaret namai tušti (nepaisant baldų), o apie seksą galima perskaityti kurioje nors leidyklos išleistoje knygoje. Net jei Margaret ir norėtų su kuo nors pasimylėti, pasirinkimas būtų nekoks. Pats gražiausias iš pretendentų Endriu (Ryan Reynolds) yra Margaret asistentas, nuolankus mazochistas. Tačiau keistis Margaret privers atsitiktinumas, šįkart emigracijos tarnybos pavidalu. Mat Margaret yra Kanados piliėtė, laiku neatlikusi būtinų formalumų, ir dabar jai iškilo grėsmė būti deportuotai. Vienintelė gelbėjimosi lenta būtų vedybos. Auka, žinoma, bus Endriu...

1960 m. kiną susprogdinęs Jeano-Luco Godard'o „Iki paskutinio atodūsio“ (LRT Plus, šįvakar, 14 d., 21 val.) – iš tų filmų, kuriuos žiūriu reguliariai, siūlau ir jums. Tai ne tik kino klasika, prancūzų Naujosios bangos pradžia, kino atsinaujinimo manifestas. Filmą išaugo iš trumpučio François Truffaut sumanymo, kurį įkvėpė tikras kriminalinis įvykis, ir buvo dedikuotas B

„Neracionalus žmogus“

„Iki paskutinio atodūsio“

klasės filmus kūrusiai amerikiečių kino studijai „Monogram Pictures“.

Tai pasakojimas apie smulkų nusikaltėlį Mišelį Puakarą (Jeanas-Paulis Belmondo po šio filmo tapo žvaigžde), kuris, regis, atsitiktinai nužudo policininką ir bando pabėgti nuo persekiojimo. Mišelis įsimyli Paryžiaus gatvėje sutiktą amerikietę Patriciją (Jean Seberg), eksperimentuojančią su savo jausmais. Patricija išduos Mišelį, nes išsigąs, kad jį įsimylėjo. Siužetas – minimalus (garsusis „Vaikinas sutiko merginą“), pasakojimas nervingas, veiksmas nuolat juda iš vienos erdvės į kitą, o filmo veikėjai, skambant džiazio garsams, regis, skuba pasivyti gyvenimą, bet vis lieka toje pačioje vietoje.

Kurdamas „Iki paskutinio atodūsio“ Godard'as pažeidė visas rašytas ir nerašytas to laiko kino taisykles,

pirmiausia, žinoma, montažo. Biudžetas buvo nedidelis, Raoulis Coutard'as filmavo gatvėje, lyg tai būtų televizijos reportažas, be papildomo apšvietimo, kino juosta buvo pati jautriausia. Pasak Sergejaus Dobrotvorskio, „savo kino debiutu eruditas, racionalistas, sinefilas ir buvęs kritikas Godard'as paaiškino, kad svarbiausia kine – ne taisyklės, o meilė“.

Viename „Iki paskutinio atodūsio“ epizode pasirodė Naujosios bangos garbintas režisierius Jeanas-Pierre'as Melville'is. Jo herojus į Patricijos klausimą apie gyvenimo tikslą atsako: „Tapti nemirtingam, o paskui numirti.“

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

„Sidabrinės gervės“ laureatų sąrašas

- 1. Metų geriausias studento darbas**
„Numeris vienas“ (rež. Milda Augustaitytė, prod. Milda Augustaitytė, Ingrida Danilovaitė, LMTA)
- 2. Metų geriausias grimo dailininko darbas**
Eglė Mikalauskaitė-Gricienė („Čiulbanti siela“)
- 3. Metų geriausias kostiumų dailininko darbas**
Agnė Rimkutė („Čiulbanti siela“)
- 4. Metų geriausias kino dailininko darbas**
Algirdas Garbačiauskas („Čiulbanti siela“)

- 5. Metų geriausias garso režisieriaus darbas**
Saulius Urbanavičius („Čiulbanti siela“)
- 6. Metų geriausias montažo režisieriaus darbas**
Silvija Vilkaitė („Tu man nieko neprimeni“)
- 7. Metų geriausias kompozitoriaus darbas**
Miša Skalskis („Čiulbanti siela“)
- 8. Metų geriausias operatoriaus darbas**
Eitvydas Doškus („Čiulbanti siela“)
- 9. Metų geriausias antraplanis aktorės vaidmuo**
Hadar Ratzon Rotem („5 ½ meilės istorijos viename Vilniaus bute“)

- 10. Metų geriausias antraplanis aktorius vaidmuo**
Darius Meškauskas („Mano laisvė“)
- 11. Metų geriausias aktorės vaidmuo**
Greta Grinevičiūtė („Tu man nieko neprimeni“)
- 12. Metų geriausias aktorius vaidmuo**
Kęstutis Cicėnas („Tu man nieko neprimeni“)
- 13. Metų geriausias trumpametražis kino filmas**
„Tušinukas“ (rež. Adas Burkšaitis, prod. Kotryna Ramanauskaitė, Greta Akcijonaitė, „Greta Garbo Films“)
- 14. Metų geriausias animacinis filmas**
„Ta, kuri žino“ (rež. Eglė Davidavičė, prod. Agnė Adomėnė, „Art Shot“)

- 15. Metų geriausias mažumos bendros gamybos filmas**
„Kaimiečiai“ (rež. DK Welchman, Hugh Welchman, prod. „Art Shot“, „Breakthru Films“, „Digitalkraft“)
- 16. Metų geriausias scenarijaus autorius**
Marija Kavtaradze („Tu man nieko neprimeni“)
- 17. Metų geriausias režisieriaus darbas**
Marija Kavtaradze („Tu man nieko neprimeni“)
- 18. Metų geriausias ilgametražis dokumentinis kino filmas**
„Mamutų medžioklė“ (rež. Aistė Stonytė, prod. „Studio Nominum“, Arūnas Matelis, Algimantė Matelienė)
- 19. Metų geriausias vaidybinis ilgametražis kino filmas**

- „Tu man nieko neprimeni“ (rež. Marija Kavtaradze, prod. Marija Razgutė, „M-Films“, Luisa Romeo, „Frida Films“, Anna Maria Kantarius, „Garagefilm“)
- 20. Apdovanojimas už kino kultūros sklaidą**
Lietuviškų trumpametražių filmų agentūra „Lithuanian Shorts“
- 21. Apdovanojimas už viso gyvenimo nuopelnus „Auksinė gervė“**
Kino kritikė Živilė Pipinytė

- 22. Metų žiūroviškiausias filmas**
„Milijonieriaus palikimas“, rež. Tadas Vidmantas, prod. Mantvidas Žalėnas, Deividas Misiulis

RENGĖJŲ INF.

TELŠIAI

VDA Telšių galerija

Kęstučio g. 3

VDA Telšių fakulteto studentų baigiamųjų darbų paroda „Graduation Show“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baletu teatras

15, 18–21 d. 18.30 – PREMJERA! „PARKAS“. Choreogr. A. Preljocajus, scenogr. Th. Leproust’as, kost. dail. H. Pierre’as, šviesų dail. Ch. Kassas, muzikos vad. ir dir. Y. Poupourikas, dir. A. Morkūnas-Budrys

Lietuvos nacionalinis dramos teatras Naujoji salė

15 d. 19 val. – I. Bergmano „SCENOS IŠ VEDYBINIO GYVENIMO“. Insc. aut. ir rež. V. Rumšas
19 d. 19 val. – R. Vitraco „VIKTORAS, ARBA VAIKAI VALDŽIOJE“. Rež. G. Varnas
21 d. 19 val. – J. Strømgreno „RULETĖ“. Rež., scenogr., dramaturg., choreogr., muzikos parinkėjas J. Strømgrenas

Mažoji salė
19 d. 17 val. – B. Kapustinskaitės „SIBIRO HAIKU“. Rež. A. Gornatkevičius
20 d. 19.30 – „TEIRESIJO KRŪTIS“. Rež. ir dramaturgė L. Kutkaitė
21 d. 19.30 – „APMAŠTANT OMARĄ“ (pagal D.F. Wallace’o esė). Rež. Y. Ross

Valstybinis jaunimo teatras
15 d. 18.30 – „BARBARAI“ (pagal J.M. Coetzee romaną „Barbarų belaukiant“). Rež., scen. aut. Á. Schillingas

Vilniaus mažasis teatras
16 d. 13 val. – „MAMA KATINAS“. Rež. E. Jaras

18 d. 18.30 – G. Labanauskaitės „TINDER DATES“. Rež. G. Tuminaitė, S. Žyrkovas (Ukraina)
20 d. 18.30 – W. Gibsono „DVIESE SŪPUOKLĖSE“. Rež. U. Baialievas

Oskaro Koršunovo teatras
14 d. 20 val. *Palangos koncertų salėje* – B. Brechto „VESTUVĖS“. Rež. O. Koršunovas

Vilniaus senasis teatras
15, 16 d. 18.30 – PREMJERA! Š. Zelmana-
vičiaus „ATSIVERTĖLIS. GRAFAS PO-
TOCKIS IŠ VILNIAUS“. Rež. A. Vidžiūnas, spektaklio meno vad. J. Vaitkus, scenogr. ir šviesų dail. A. Šimonis, kost. dail. J. Rimkutė, komp. R. Mačiliūnaitė. Vaidina M. Tuchva-
tulinas, V. Krulikovskis, A. Metalnikova, A. Bizunovič, D. Denisiukas, A. Agarkovas, J. Ščiuckis, S. Zinovjevas, J. Juščenko, J. Ra-
gimova, B. Aleksandrovič ir kt.

Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
14 d. 10, 12, 14 val., 15, 16 d. 10, 14 val. – „APIE PASAULĮ“. Scenarijaus aut. ir rež. J. Jukonytė

„Menų spaustuvė“
14 d. 19 val. – festivalis „Cirkuliacija“. PREMJERA! „À MESURE – HANDLE WITH CARE“. Autorės ir atlikėjos M. Neverauskaitė ir E. Damasio („AcCompany ME“, Italija, Lietuva, Prancūzija)
15 d. 19 val. *Druskininkuose, Druskonio ežero amfiteatre* – „PELAT“. Choreogr. J. Catala (Ispanija)
15 d. 20 val., 16 d. 19 val. – festivalis „Cirkuliacija. „JULIETA“. Sukūrė, režisavo ir atlieka G. Muñoz (Meksika)
19 d. 19 val. – „TU ESI SAVANAUDIS“. Choreogr. N. Lavrenovaitė, E. Lavrenovaitė

KAUNAS
Nacionalinis Kauno dramos teatras
16, 19, 22 d. 18 val. *Ritos salėje* – M. Myllyaho „PANIKĄ“. Rež. K. Gudmonaitė

18 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – J. Pomme-
rat „DVIEJŲ KORĖJŲ SUSIJUNGIMAS“. Rež. A. Areima
21 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – J. Sobolio „GETAS“. Rež. G. Varnas (NKDT kartu su „Utopia“ teatru)
22 d. 12 val. *Mažajoje scenoje* – „LABAS, LAPE!“ (pagal E. Daciūtės pasaką „Laimė yra lapė“). Rež. E. Kižaitė

Kauno kamerinis teatras
15 d. 18 val. – festivalis „Cirkuliacija“. PREMJERA! „À MESURE – HANDLE WITH CARE“. Autorės ir atlikėjos M. Neverauskaitė ir E. Damasio („AcCompany ME“, Ita-
lija, Lietuva, Prancūzija)

KLAIPĖDA
Klaipėdos valstybinis dramos teatras
15 d. 12 val. *Kamerinėje salėje* – „APIE ŽUVIS, AUSIS IR MAMĄ“. Rež. E. Kižaitė (Kauno dramos teatras)

Klaipėdos muzikinis teatras
15 d. 18 val. – Vydūno „NE SAU ŽMONĖS“. Rež. J. Vaitkus

ŠIAULIAI
Šiaulių dramos teatras
Scenos menų festivalis įvairiose miesto erdvėse „Teatrodromas“
14 d. 19 val. *Šiaulių dramos teatre* – festiva-
lis „Cirkuliacija. „JULIETA“. Sukūrė, reži-
savo ir atlieka G. Muñoz (Meksika)
14 d. 20.30 *Dailės mokyklos vitrinose, bul-
vare* – R. Stonkutės socialinė paroda
„Nebyli žuvies burna“
15 d. 16, 19 val. *prie skulptūros „Aušra“ (Auš-
ros al. 52)* – R. Kmitos „DIDIEJI ŠIAULIAI“. Rež. I. Jarkova-Bučienė, A. Matutis, gidas D. Jokūbaitis, vaidina VŠDT aktoriai

PANEVĖŽYS
Juozo Miltinio dramos teatras
16 d. 14 val. *Panevėžio miesto dailės galerijos kieme* – teatro piknikas

Koncertai

VILNIUS
Lietuvos nacionalinė filharmonija Vilniaus festivalis
16 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-
joje salėje*, – ansamblis „Il Giardino Armo-
nico“ (Italija). Meno vad., solistas ir dir. G. Antonini (šalamaja, išilginė fleita; Ita-
lija). Solistas G. Sollima (violončelė; Italija).
Programoje D. Sarro, L. Leo, L. Boccherini, G.Ph. Telemanno, A. Vivaldi, G. Sollima kūriniai
19 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-
joje salėje*, – Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad., solistas ir dir. S. Krylovas (smuikas). Solistė A. Geniušienė (fortepi-
jonas). Programoje A. Rekašius, J. Haydno, J.N. Hummelio kūriniai
21 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-
joje salėje*, – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas Th. Hampsonas (baritonas, JAV).
Dir. M. Pitrėnas. Programje W.A. Mozarto, Ch. Gounod, J. Massenet, G. Verdi, F. Leháro, L. Bernsteino kūriniai
LVSO koncertų salė
14 d. 19 val. – 15-asis LVSO vasaros festiva-
lis. W.A. Mozarto „Requiem“. Solistai A. Zinkevičiūtė (sopranas), I. Prudniko-
vaitė (mecosopranas), K. Kašiuba (tenoras), R. Juzutis (bosas), Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatro choras (vad. Č. Ra-
džiūnas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. G. Rinkevičius
20 d. 20 val. A. Mickevičiaus bibliotekos *kieme* – 15-asis LVSO vasaros festivalis.

BIRŽELIO 2→21 D.
LIETUVOS NACIONALINĖS FILHARMONIJOS DIDŽIOJOJE SALĖJE

Birželio 16 d., sekmadienį, 19 val.

HARMONIJOS SODAS.
„IL GIARDINO ARMONICO“,
GIOVANNI ANTONINI,
GIOVANNI SOLLIMA

D. Sarro, L. Leo, L. Boccherini, G. Ph. Telemann, A. Vivaldi, G. Sollima

Birželio 19 d., trečiadienį, 19 val.

NAUJAS ŠEDEVRŲ SKAMBESYS. LKO,
SERGEJ KRYLOV, ANNA GENIUŠIENĖ

A. Rekašius, J. Haydn, J. N. Hummel

Birželio 21 d., penktadienį, 19 val.

THOMAS HAMPSON GALA.
LNSO, MODESTAS PITRĖNAS

W. A. Mozart, Ch. Gounod, J. Massenet,
G. Verdi, F. Lehár, L. Bernstein, C. Porter

FESTIVALIO RENGĖJAI:

Festivalio rengėjai turi teisę keisti koncertų programas ir jų atlikėjus. Spausdinimo metu informacija teisinga. 2024 05 27

Bilietus platina

www.filharmonija.lt

„Roko baladės“. Solistai P. Meškėla, Č. Gabalis ir J. Milius, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. G. Rinkevičius

Šv. Kotrynos bažnyčia
14 d. 20.30 – choras „Bel Canto“ (meno vad. ir dir. M. Švelnienė), vokalinis ansamblis „Duodeco“ (meno vad. P. Vanžodis), L. Dam-
brauskaitė (sopranas), R. Gocentienė (for-
tepijonas). Solistai J. Stanevičius (vokalas), A. Gailiūnas (akustinė gitara) ir M. Rumšas (saksofonas)

Šv. Jonų bažnyčia
15 d. 18 val. – Vilniaus universiteto vargonų studijos „Unda Maris“ sezono uždarymo koncertas „Vasaros suita“. Dalyvauja B. Matuzevičius, R. Dainytė, V. Jonkus, K. Indrulytė, S. Osadchuk (Ukraina), A. Motūzaitė-Pinkevičienė ir V. Pinkevičius

Vilniaus arkikatedra bazilika
20 d. 12 val. – koncertų ciklas „Vox organi cathedralis 2024“. Vargonuoja G. Trekur

KAUNAS
Pažaislio muzikos festivalis
14 d. 19 val. *Pažaislio vienuolyno bažnyčioje* – „Freskos muzikoje“. Atlikėjai A. Krikščiūnaitė (sopranas), Klaipėdos brass kvintetas: S. Pe-
trulis (trimitas, meno vadovas), T. Česnaus-
kas (trimitas), M. Miliauskienė (valtorna), A. Stakvilevičius (trombonas), V. Liasis (tuba)
15 d. 17 val. *Senojoje Zapyškio Šv. Jono Krikš-
tytojo bažnyčioje*, 20 d. 18 val. *Rietavo kultū-
ros centre* – ansamblis „Paleasis“: A. Paley (meno vadovas; fortepijonas), K. Pūtys (smuikas), T. Savickas (altas), M.D. Sakavi-
čius (violončelė)
16 d. 17 val. *Zyplių dvare* – „Juodkalnijos gitarų duetas: precizika ir aistra“. Atlikė-
jai Juodkalnijos gitarų duetas: G. Krivoka-
pičius, D. Cerovičius
20 d. 19 val. *Raudondvario dvaro menų inku-
batoriuje* – Kauno miesto simfoninis orkes-
tras (vyr. dir. C. Orbelianas (JAV), vad. A. Treikauskas), Kauno valstybinis choras

(meno vad. ir vyr. dir. R. Šervenikas). Solis-
tai V. Miškūnaitė (sopranas), K. Kašiuba (te-
noras), L. Moore (sopranas; JAV), N. Rīgas (bo-
sas-baritonas; Prancūzija). Dir. C. Orbelianas

Vakarai

VILNIUS
Rašytojų klubas
18 d. 18 val. – T. Kačerausko knygos „Karo laiškai“ pristatymas. Dalyvauja knygos autorius T. Kačerauskas, žurnalistas R. Valatka, istori-
kas A. Ragauskas, poetas, filosofas V. Rubavičius. Renginio moderatorius rašytojas A. Šlepikas

KAUNAS
Maironio lietuvių literatūros muziejus
19 d. 18 val. – T. Kačerausko istorinio romano „Karo laiškai“ sutiktuvės. Dalyvauja knygos autorius T. Kačerauskas, filosofas G. Mažeikis, literatūrologas M. Šidlauskas, diskusiją mode-
ruoja literatūrologas N. Brazauskas

7 meno dienos | 2024 m. birželio 14 d. | Nr. 24 (1516)

15 psl.

Savaitės filmai

Beždžionių planetos karalystė ***

Praėjus daugeliui metų po beždžionių iškilimo ir Cezario valdymo, primatai yra Žemėje dominuojanti rūšis. Tačiau dabar oazėje, kurioje Cezaris kadaise vadovavo savo beždžionėms, į valdžią atėjo tironas. Jis pavergia kitus klanus, kad šie jo vardu ieškotų žmogiškųjų technologijų likučių. Šimpanzė prieš tai maištauja ir kartu su žmonių mergaite leidžiasi ieškoti savo gentainių. Ketvirtoji filmų serijos dalis yra veiksmo kupinas nuotykių filmas, bandantis apmąstyti žmogiškąją būklę. („Kingdom of the Planet of the Apes“, rež. Wes Ball, JAV, 2024)

Chimera *****

Kai atlikęs bausmę kalėjime Arturas grįžta į mažą miestelį prie Tirėnų jūros, greitai vėl susitinka su kapų plėšikų gauja. Dėl savo nepaprasto talento jis geba susekti etruskų kapavietes, kurių radinius galima paversti pinigais. Tačiau su požemių pasauliu jį sieja ir prarasta meilė. Trečioji Alice Rohrwacher Tirėnų trilogijos dalis vėl gvildena klausimus, kaip elgtis su praeitimi. Filmas su visu būriu charizmatiškų personažų sukuria magišką erdvę, kurioje susipina tikrovė ir fantazija, praeitis ir dabartis. („La chimera“, rež. Alice Rohrwacher, Italija, Prancūzija, Šveicarija, 2023)

Furioza: Pašėlusio Makso saga ****

Distopinių veiksmo filmų „Pašėlęs Maksas“ tęsinyje pasakojama apie karingosios Furiozos (Anya Taylor-Joy) jaunystę. Vaikystėje ją iš oazės pagrobia karo vadas, ji tampa motinos egzekucijos liudininke ir patenka į įvairių valdovų rankas. Po 15 metų jai pavyksta pradėti keršto kampaniją prieš išnaudotojus. Kaip ir jo pirmtakas, šis niūrus laikų pabaigos filmas vaizduoja patriarchalinės tironijos pagrindu sukurtus anklavus ir priešpriešina juos ekofeministinei utopijai. Filmo patrauklumas – grandiozinės gaudynių scenos dykumoje, kuriose pagrindinės veikėjos pasipriešinimas yra paskutinė žmonijos viltis. („Furiosa: A Mad Max Saga“, rež. George Miller, Australija, JAV, 2024)

Hit Man ***

Nepastebimas universiteto dėstytojas (Glen Powell) dirba keistą papildomą darbą policijos tyrimų komandoje, kuri ieško žmonių, norinčių nusišauti žudiką. Kai jis pernelyg įsijaučia į profesionalaus žudiko vaidmenį ir susipažįsta su moterimi, norinčia atsikratyti savo vyro, išsivelia į virtinę nemalonumų, per kuriuos atranda anksčiau neįtartų savo paties savybių. Absurdiška nusikaltimo ir klaidingos tapatybės komedija, laisvai paremta tikru įvykiu, apie regimybės ir tikrovės sąveiką. (rež. Richard Linklater, JAV, 2024)

Interesų zona ****

Aušvico komendantas Rudolfas Hössas (Christian Friedel) su šeima gyvena viloje šalia didelio sodo, kurį supa koncentracijos stovyklos siena. Kai Hössas turi būti perkeltas į kitą vietą, kyla grėsmė, kad šeimos idilė subyrės. Jo žmona (Sandra Hüller) atsisako palikti „svajonių namus“. Pagrindinė filmo prasmės dominantė – iš už prabangų namų ir sodą supančios sienos dieną naktį sklindantys garsai: skausmo ir prievartos sukelti šūksniai, žmonių aimanos, šunų lojimas ar krematoriumo liepsnų siautėjimas. Jonathanas Glazeris provokuoja žiūrovus ir tarsi ragina įsižiūrėti į savo kasdienybę, bandydamas suprasti, kada peržengiama riba, už kurios susitaikoma su savu nužmogėjimu ar jis imamas pateisinti. („The Zone of Interest“, rež. Jonathan Glazer, D. Britanija, Lenkija, JAV, 2023)

Praeitą vasarą ***

Nepilnamečių teisės srityje besispecializuojanti penkiasdešimtmetė advokatė užmezga romaną su septyniolikmečiu vyro sūnumi iš ankstesnės santuokos. Prancūziškame danų dramos „Širdžių dama“ perdirbinyje ne pabrėžiamas pats ribų peržengimas, o parodoma, kaip neišsakyti troškimai lemia šį beveik neišvengiamą suartėjimą. Filmas atskleidžia žmogaus prigimties prieštaraivimus, tačiau nuosekliai atsiduoda ambivalentiškam savo herojės emociniam pasauliui. („L'été dernier“, rež. Catherine Breillat, Prancūzija, Norvegija, 2023)

Varžovai ***

Ambicinga tenisininkė (Zendaya) susipažįsta su dviem aštuoniolikmečiais draugais, kurie ją įsimyli ir tampa varžovais dėl merginos palankumo. Po 13 metų ji už vieno iš jų (Mike Faist) išteka ir paverčia profesionaliu žaidėju, tačiau vyro karjera stringa. Turnyre jis vėl sutinka savo buvusį draugą (Josh O'Connor). Puikiai suvaidinta, sumaniai papasakota drama, kurioje nagrinėjamas sudėtingas santykių trikampis ir nutrūkusi draugystė. Filme siekiama teniso ir gyvenimo analogijos, kuri pabrėžiama daugybe formalių, kartais manieringų priemonių. („Challengers“, rež. Luca Guadagnino, JAV, 2024)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė (**dailė, fotografija**)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

Ši knyga – tai retrospektyvus žvilgsnis į kino Lietuvoje istoriją nuo pat pirmojo viešo seanso Vilniaus botanikos sode 1897 metais iki mūsų dienų. Trijuose jos tomuose aptariami skirtingi Lietuvos kino laikotarpiai ir kino kūrėjai. Tai daugelio autorių kino kritikos esė rinkinys, kuriame kartais skirtingi požiūriai sugula į daugialypę mozaiką, mėginant įvardyti, kas gi yra nacionalinio kino tapatybė.

Leidybą rėmė
Lietuvos kino centras,
Audiovizualinių kūrinių autorių teisių
asociacija „Avaka“

Rėmėjai
Julius Ptašekas, Marius Ptašekas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena. Remia Medijų rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba Lietuvos kino centras Vilniaus miesto savivaldybė

MRF

K

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

LIETUVOS KINO CENTRAS

VILNIUS

917713921646008